

NATIONALMUSEET

1. AFDELING

Stenalder: Dele af en »linjegravplads« med stendyngegrave fra yngre stenalder undersøgt af stud. mag. Erik Jørgensen (fortsættelse af tidligere undersøgelser). »Linjegravplads« ved Herrup med stendyngegrave fra yngre stenalder er undersøgt af prof. C. J. Becker. En stenalderboplads (ældre kystkultur) ved Villingebæk er undersøgt ved Holger Kappel.

Bronzealder: Museumsinspektør C. L. Vebæk har afsluttet undersøgelsen af den store bronzealderhøj ved Karlstrup. To overpløjede gravhøje ved Erritsø er undersøgt af stud. mag. Søren Dietz, H. C. Vorting i anledning af ny motorvej. Museumsinspektør Henrik Thrane har fortsat udgravningen af bronzealderbopladsen i Jyderup skov. Endvidere har han afsluttet udgravningen af en bronzealdergravhøj ved Holtug, Stevns. Et skattefund fra ældre germansk jernalder på Kitnæs Strand er undersøgt af museumsinspektør C. L. Vebæk. På stedet var tidligere fundet 3 guldbrakteater. – Ved udgravningen fandtes 15 brakteater, en guldbelagt bronzefibula med ædelsten. Endnu en brakteat fra samme sted men fundet 4–5 år tidligere er indkommet som danefæ. – Med sine 19 guldbrakteater er Kitnæsfundet det hidtil største. En grav fra yngre romersk jernalder, undersøgt af museumsinspektør Henrik Thrane. – En del af graven var ødelagt ved grundudgravning hvorved fremkom to guldfingerringe, en mands-

maske af forgyldt sølvblik, tre romerske glas, en bronzespand, en si og en øse. Ved undersøgelsen fremkom to sølvfiberner, resterne af det spænde hvortil mandsmasken hører samt to sporer. Udgravningerne af den store jernalderlandsby ved Hurup i Thy er afsluttet. De ledes af mag. art. K. Salewicz og museumsinspektør Aino Kann Mortensen. En gravplads fra ældste jernalder ved Grøntoft, Nr. Omme sogn, undersøgt af prof. C. J. Becker. Museumsinspektør Elise Thorvildsen har fortsat undersøgelsen på bopladsen fra rom. jernalder og germ. jernalder ved Dankirke. Museumsinspektør David Liversage har undersøgt dele af en gravplads fra ældre romersk jernalder ved Simonsborg, Alsted.

Erhvervelser: Danefæ, bronzealder: Et bronzesværd med ottekantet fæste fundet i Amosen, Niløse s. En bronzedolk og en tutulus fra Daubjerg s. Danefæ, jernalder: 1 hængesmykke af guld, germansk jernalder, fra Jørlunde sogn. – 1 båndformet og 1 spiralring begge af sølv fra vikingetid. Nørre Åby. – 1 spiralsølvring fra Duesminde, vikingetid (se også 1965). – 1 dobbelt guldfingerring yngre romersk jernalder, fra Hallenslev sogn.

2. AFDELING

Undersøgelser: På Trelleborg er foretaget nye udgravninger med henblik på nytolkning af borghusenes konstruktioner. I adskillige kirker er foretaget ar-

kæologiske udgravninger i forbindelse med restaureringer. I Farendløse kirke ved Ringsted er herved fundet rester af en romansk rundkirke, i Lyne kirke ved Varde af en ældre trækirke, i Blistrup kirke ved Raageleje er der fremkommet mange detaljer fra den oprindelige rumindretning. Undersøgelser af et middelalderligt borganlæg ved Hammel samt af Tranekær slotsbanke (i samarbejde med Langelands Museum) er fortsat. Ved udgravninger i Steges middelalderlige bybefæstning synes det fastslået, at denne ikke som almindeligvis antaget, har haft nogen mur. En række middelalderlige voldsteder er i årets løb blevet opmålt og fotograferet fra luften. Luftfotografering er foretaget i forskellige egne af landet, hvorved en række hidtil ukendte arkæologiske forekomster er afslørede.

Nyerhvervelser: Forme og modeller af gamle bronzelysekroner fra forskellige kirker er skænket af kgl. hofbronzestøber Lauritz Rasmussen, København. Talrige jordfund fra museets forskellige undersøgelser samt to middelalderlige bronzesigneter.

3. AFDELING

DANSK FOLKEMUSEUM

Udstillinger: Samlerudstilling af kobber. Samlerudstilling af kgl. porcelæn. Fiskerimuseets udstilling i Brede. Udstilling af vogne i Brede. Polsk marked. Rejseudstilling.

Undersøgelser: NEU, Nationalmuseets Etnologiske Undersøgelser har udsendt en ny spørgeliste: Uro, slange og vejrfisk. Derudover er punktundersøgelserne i Vestjylland fortsat. *Herregårdssundersøgelserne* har foretaget undersøgelser på Tranekjær slot.

Erhvervelser: Danmarks ældste bevarede roredningsbåd, sidst stationeret i Nymindegab. Havskib fra Hvide Sande. Kattøgatskutter fra Gilleleje. Dansk Fi-

skeriforening har deponeret Dansk Fiskerimuseums samling. Københavns kommune har deponeret en dampsprøjte, den ældste motorsprøjte, samt andre gamle brandvogne.

*Købstadundersøgelse*nes arbejde i Åbenrå – Landemærket i København er fortsat, og en del af resultaterne er publiceret i bogen »Ildebrandshuse«. Undersøgelserne fortsættes i en nærliggende karré. I Bremerholmkvarteret er en række bygninger undersøgt og registreret til brug for Københavns kommunes restaurering af husene. Landstedet Sophienholm, der er erhvervet af Lyngby kommune og under istandsættelse, er i samarbejde med konservator Ole Alkærsig blevet undersøgt, ligesom restaureringsarbejderne i Brolæggerstræde 5 er afsluttet. På Vesterbros Apotek er en meget dybtgående undersøgelse af bygningen, dens interiører og beboernes dagligliv i gang. I bronzestøber Lauritz Rasmussens virksomhed, der ophørte med årets udgang, er blevet foretaget optegnelser om og fotografering af arbejdsprocesserne, ligesom en række genstande er erhvervet af museet.

7. AFDELING

FRILANDSMUSEET

Besøgstal: 131.106.

Udstillinger: Ingen særudstilling.

Publikationer: Frilandsmuseet. The Open-Air Museum. English Guide. 1966. (Ny, forøget udgave). Richardt Meyer-Heiselberg: Frilandsmuseerne. Meddelelser fra Historielærerforeningen nr. 14. 1966. pag. 5–9. Richardt Meyer-Heiselberg: Skolestuen på Frilandsmuseet. Dansk historielærerforening. 4. årg. 3. 1966. pag. 74–76. Frode Kirk and Bjarne Stoklund: Moving Old Buildings. Dansk Folkemuseum & Frilandsmuseet. History & Activities. p. 245–263. Peter Michelsen: The Origin and Aim of the

Open-Air Museum. Dansk Folkemuseum & Frilandsmuseet. History & Activities. p. 227–244. Peter Michelsen: The Investigation of Old Rural Buildings. Dansk Folkemuseum & Frilandsmuseet. History & Activities. p. 51–76. Peter Michelsen: The Outdoor Museum and Its Educational Program. Historic Preservation Today. Essays Presented to the Seminar on Preservation and Restoration, Williamsburg, Virginia, September 8–11, 1963, Charlottesville 1966, p. 201–217. Peter Michelsen: Danish Rural Culture on Display. The American Scandinavian Review, Vol. LIV, No. 1. March 1966, p. 44–48. Bjarne Stoklund: Røgstue og glasstue. Nationalmuseets Arbejdsmark 1966, p. 21–32.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Samarbejdet med skolevæsenet er videre udviklet med henblik på alle skoletrin, seminarier og forskellige kurser. Der er duplikeret undervisningsmateriale og -vejledning.

Vigtigere undersøgelser: Der er udført undersøgelser i tilknytning til nedtagning af et tidligere erhvervet hus i Dörröd, Sydvestskåne.

Vigtigere nyerehvervelser: Til anbringelse i museets hus fra Ødis Bramdrup er erhvervet et skomagerværksted fra Agtrup samt indbo af alle arter. Inventar er ligeledes indkommet til museets hus fra Dörröd.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Huset fra Ødis Bramdrup ved Kolding er åbnet for publikum.

NATURVIDENSKABELIG AFDELING

Afdelingens udgravningsarbejde har været koncentreret om den vestsjællandske Åmose, hvor udgravningerne på Ertebølle-bopladsen »Mul I« blev afsluttet, mens de fortsattes både på det fredede areal ved Øgaarde og den nærlig-

gende Ertebølle-boplads »Præstelyngen«. I Schweiz er foretaget undersøgelser i den udtørrede Egelsee i forbindelse med udgravningerne af stenalderpælebygningerne i det nærliggende Weier. På laboratoriet er dels foretaget en lang række kulstof-14 dateringer med tilhørende vedanatommiske bestemmelser, dels pollenanalytiske dateringer og undersøgelser. Sidstnævnte har været koncentreret om Egelsee i Schweiz og Qagssiarssuk på Grønland samt om forskellige hjemlige fund, bl. a. vikingetidsfundet i Århus (Hotel Skandinavien), hvor der også er foretaget frøanalyser.

SKIBSHISTORISK LABORATORIUM

I 1966 fik Skibshistorisk Laboratorium for første gang selvstændige bevilninger på Nationalmuseets budget, og det kan derfor være rimeligt her at skitsere dette laboratoriums arbejdsfelt, der i nogen grad går på tværs af inddelingen mellem Nationalmuseets afdelinger. Arbejdet med Skuldelevfundet og de fem skibes genopstilling i Vikingeskibshallen i Roskilde, hvortil grundstenen blev lagt af kulturminister Hans Sølvhøj den 26. september 1966, er en opgave i særklasse, der har stået på siden 1962 og først forventes afsluttet omkring 1970. Sideløbende hermed foretages undersøgelser af fartøjsfund, sejlspærringer o.l., samt traditionsoptegnelser vedrørende skibs- og bådbygning. Disse opgaver tages op på eget initiativ eller i samarbejde med Nationalmuseets afdelinger eller med lokal- eller specialmuseer. Endvidere samarbejdes der med Laboratoriet for Landmåling ved DTH om udvikling af udstyr til arkæologisk opmåling på havbunden. Til støtte for det laboratorium pålagte arbejde med administration af bestemmelserne i »Lov om beskyttelse af historiske skibsvrag m. v.« og til gavn

for den kulturhistoriske forskning i almindelighed samles ved laboratoriet oplysninger til en »vragregistrant« om forlis, fund af vrag, sejlsperinger o. l. langs de danske kyster. I 1966 er følgende vrag blevet undersøgt i forbindelse med lovens administration: Linieskibet »Sjælland«, sænket 1801 i Sundet udfør Humlebæk og et vrag fra omkr. 1100 fundet ved brobygningsarbejde i Egersund. Følgende museer er assisteret i forbindelse med fartøjsfund: Den antikvariske Samling i Ribe (600-tals vrag i Kongeåen), British Museum (angelsaksisk skibsgrav ved Sutton Hoo), Schleswig-Holsteinisches Landesmuseum, Slesvig (vikingeskib i Hedeby nor) og Fiskeri- og søfartsmuseet i Esbjerg (1800-tals havbåd ved Houvig). Traditionsoptegninger er foretaget i Sydøstnorge sammen med Nordisk maritimhistorisk Arbejdsgruppe. Endvidere er i samarbejde med ing. Aage Rothenborg optaget en film om bygning af en klinkjolle i Lynæs.

LANDBRUGSMUSEET

Besøgstal: godt 18.000.

Museet har modtaget 61 genstande. De fleste til udbygning af magasinerne, men en »Wallis traktor fra 1916 bør dog nævnes, ligesom en roedtyndingsmaskine af nyere dato. En opstilling af malkemaskiner fra 1860 til i dag indeholder nogle af de ældst kendte maskiner og herimellem Danmarks, såvidt vides, første malkemaskine, indkøbt i England 1861.

KUNSTINDUSTRIMUSEET

Besøgstal: 69.049.

Udstillinger: Haandarbejds Fremmes udst.; Danske Kunsthåndværkere IX (Lisbet Have, Kristian Vedel, Keld Hel-

mer-Petersen og Leo Lund); Arkitekten Kay Fisker; Spode-Copeland 1765–1965 Inger Møllers Sølvarbejder; Snedkerlaugets Møbeludstilling; Muthesius Werk-schule Kiel; og i bibliotekets forværelse: Toulouse-Lautrec og Picasso plakater.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Museets foredragsserier fortsattes med en serie om Danske Fajancer (Jørgen Ahlefeldt-Laurvig, Store Kongensgade; Vibeke Woldbye, Blaataarn og Kastrup; Erik Lassen, Slesvig og andre Fajancer) og en serie om Mosaik i Middelalderen (Erik Lassen, Rom og Ravenna; Øystein Hjort, Byzans; Øystein Hjort, Sicilien og Venedig). For medlemmerne af selskabet Kunstindustrimuseets Venner holdtes et foredrag af professor Carl Nordenfalk, Dronning Christina samler på Kunst.

Vigtigere nyerehvervelser: Et par kopper af porcelæn fra Sèvres (gave fra Helge Jacobsens Mindelegat), et sølvbestik til 12 personer, udført i København 1785 af Christian Hosøe for hofinspektør Mogens Nielsen og en række arbejder af moderne kunsthåndværk.

DE DANSKE KONGERS KRONOLOGISKE SAMLING PÅ ROSENBERG

Besøgstal: 102.394.

Udstillinger: I påsken arrangeredes en udstilling til belysning af danske kongers rejser i Italien. Af samlingen udlåntes genstande til udstillinger på Københavns bymuseum og Tøjhusmuseet, til en norsk udstilling i Rådhushallen i København og til udstillingen »Havets juveler« på Charlottenborg, samt til dronning Christina-udstillingen i Stockholm. Til en udstilling i Victoria and Albert Museum i London udlåntes en i Christian 4s tid med guldlåg forsynet jadekrukke, som dér viste sig at være af mongolsk oprindelse og at kunne dateres til 15. århundredes midte.

Publikationer: Gudmund Boesen offentliggjorde i »Opuscula in honorem C. Hernmarck« (Stockholm 1966) en artikel om et sølvtoiletgarniture på Rosenborg, udført i Paris 1658–76, som har tilhørt den svenskfødte hertuginde Hedvig Sophia af Gottorp.

Nyerhvervelser: Fra Statens Museum for Kunst har samlingen modtaget 2 kongelige portrætter som depositum under kunstmuseets ombygning.

Ombygninger: Bjælkeværket i det store tårns spir udskiftedes (arbejdet ikke tilendebragt i 1966). Slottets varmeanlæg blev fornyet, hvorfor slottet lukkedes for vinteren og en stor del af samlingen nedpakkedes og tildels bortflyttedes.

Konservering: På tekstilkonserveringsværkstedet istandsattes Audenarde-tapeter, som har hængt på Rosenborg siden 1718, tillige med riddersalens broderede stolebetræk fra samme tid.

TØJHUSMUSEET

Besøgstal: 60.014.

Udstillinger: Krig og Fred, Frederik VI's tid. Luftbøsser fra Chr. IV's tid til idag.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Tøjhusmuseet og dets bibliotek har været flittigt besøgt af studiesøgende. Mange genstande har været indleveret til bestemmelse og undersøgelse; resultaterne er blevet nedfældet på kartotekskort og i vor korrespondance.

Vigtigere undersøgelser: Overinspektør Asksgaard gennemgår Tøjhusmuseets pistolsamling med en publikation af Det kgl. partikulære Rustkammer II for øje.

Vigtigere nyerhvervelser:

2. afdeling. Amerikansk officerssabel ca. 1780. Norditaliensk dolk ca. 1700. Dansk officerskærde M/1765.

3. afdeling. Fire modeller af danske militærflyvemaskiner. Nitten modeller af

militære ingeniørarbejder. Forskelligt militært signal- og telegrafmateriel.

HANDELS- OG SØFARTSMUSEET PÅ KRONBORG

Besøgstal: 103.364.

Udstillinger: Museet har udlånt et par genstande til verdensudstillingen i Montreal ligesom det har været virksomt ved sammenstillingen af udstillingen »The Danish West Indies in old pictures«, der i øjeblikket er fremme på Virgin Islands i anledning af 50-året for salget af de dansk vestindiske øer. Museets embedsmænd har i samme anledning været i Virgin Islands og studeret minderne fra den danske tid. Ved tyveri er museet berøvet en lille farvelagt tegning af B. Walck, 1849: jagten »Gefion« af Korsør, hvilket herved bringes til kollegers og andre interesseredes kundskab. Museet beder om elskværdig anmeldelse, hvis den skulle dukke op.

Publikationer: Museet har i efteråret 1966 udsendt sin årbog 1966, der denne gang har særlig stort omfang og en særlig karakter. En særudgave er udsendt under titlen »Maritime Studier«, der d. 16. nov. 1966 overrakte direktør Klem som festskrift i anledning af hans 65 års fødselsdag.

Vigtigere undersøgelser: De etnologiske undersøgelser af det gamle bådebyggeri og træskibsbyggeri, som i nogle år er foretaget sammen med svenske og norske kolleger, fandt sted på strækningen fra Oslo til Kristianssand.

Nyerhvervelser: Museet har i årets løb som gaver modtaget modeller af en færøsk fiskerbåd, en færgebåd fra Lillebælt samt af den nye statsisbryder M/S »Danbjørn«. Museets konservator har færdiggjort en model af en isbåd fra Storebælt. Desuden er modtaget diverse farvelagte tegninger af skibe. Årets betydeligste erhvervelse er en samling

konstruktionstegninger udført i begyndelsen af 1700-tallet af den hollandske marinemaler og skibskonstruktør Adam Silo. Et stort antal fremtrædende skibstyper fra tiden er repræsenteret i denne værdifulde samling, der er skænket af selskabet »Handels- og Søfartsmuseets Venner«. Museets arkiv af konstruktionstegninger er øget ved gode erhvervelser fra en række givere. Til afdelingen for navigation er modtaget en sekretant af fabr. Matheson & Co., Leith, et apparat af særegen type, som har været anvendt i navigationsundervisningen samt en observationsbog og en såkaldt »ciffrerbog« ligeledes benyttet under navigationsundervisningen. Blandt de øvrige tilvækster skal anføres et eksempel på kaptajnsgaver: to »rigaskeer«, med fremstilling af en brig og en merkurstav og sign. Hans Diedr. Schmidt, Perna 1877, en hollandsk snustobaksdåse med kalenderfremstilling samt en tegning af F. C. Willerup »Handelen«, der er udkast til en skydeskive for Asiatic Kompagnis ekvipagemester I. H. Haste.

DANSK PRESSEMUSEUM OG ARKIV

Besøgstal: 3007.

Udstillinger: Der har været afholdt en udstilling om nyhedsformidling (i anledning af Ritzaus 100 års jubilæum).

Nyerhvervelser: Arkivet fik i 1966 af vigtigere sager tilført Journalistforeningens arkiv, dele af Ritzaus arkiv fra besættelsen samt breve fra C. Rosenhoff, Peter Nansen, P. Grove med flere.

HELSINGØR BYMUSEUM

Besøgstal: 3050 på Marienlyst slot og 5949 i museets afdeling i Vor Frue Kloster, ialt 8999.

Udstillinger: En mindre samling billeder har været udlånt til en stedlig ud-

stilling i anledning af Hornbækbanens 60 års jubilæum.

Nyerhvervelser: Museet har i årets løb ved køb erhvervet 4 kobberstik af J. F. Clemens efter Høyer: portrætter af Christian VII, dronning Juliane Marie, arveprins Frederik samt dennes hustru prinsesse Sophia Frederica, en såkaldt Helsingør-bowle med polycrome blomsterdekorationer, en samovar af kobber, udført 1746 af den helsingørske kobbersmed Andreas Geiter, hvis stempel den bærer, et hjerteformet hovedvandsæg, udført 1746 af mester Poul Gregorius Schmidt, Helsingør, samt en blyantstegning af Tom Petersen: Holsøes hus i Strandgade. Som gaver er modtaget en navneklud, udført 1864 af Caroline Christensen og en kridtpibe fundet ved Vor Frue Klosters restaurering samt et skab med bogbinderværktøj. Endvidere har Helsingørs ligbærerlav skænket sin smukke og ret vel bevarede ligvogn fra beg. af 1800-tallet, der af pladsmæssige grunde er deponeret på Nationalmuseets 3. afdeling. Endvidere er fra boet efter skovrider Heiberg Jürgensen ved frk. Inge Heiberg Jürgensen modtaget et større antal minder om redaktør M. Galschiøt, omfattende et oliemalet portræt af Galschiøt, nogle fotografier, billeder, møbler m. m. fra det Galschiøtske hjem. Da en planlagt udvidelse af Trækbanen i Helsingør i anledning af en projekteret anlæggelse af en boulevard sandsynligvis vil berøre ligbærerlavets gamle hus, opført i 1824, har museet henvendt sig til kommunen med anmodning om, på en eller anden måde at bevare denne karakteristiske fredede bygning, og det håber, at dette vil lykkes.

FREDERIKSVÆRK OG OMEGNS MUSEUM

Besøgstal: 2188.

Nyerhvervelser: En vinkøler af det Classenske »Hestestel«.

Besøgstal: 1.630.

Udstillinger: Museets nyerhvervelser, Fra det gamle Hillerød, Hillerød Hand-
delsskole 1906–1966, Pengesedler og Teg-
nebøger.

Publikationer: Museets årbog »Kul-
tur og Folkeminder«, XVIII. Artikler
og arbejdsopgaver fra museet i Den
nordsjællandske Lejrskoles årsskrift.

Oplysningsvirksomhed: Egns- og by-
historiske foredrag i museet samt i fore-
ninger og aftenhøjskoler.

Vigtigere undersøgelser: I forbindelse
med fjernvarmearbejder er foretaget un-
dersøgelser af byggegrunde i den ældre
del af byen, hvor der bl. a. er fundet
rester af de gamle trævandrender.

Vigtigere nyerhvervelser: En større
samling bondekulturgenstande fra en
gammel nordsjællandsk slægtsgård. Ar-
vefæsteskødebrevet på museets ejendom
»Det gamle husmandssted« på Jæger-
bakken i Hillerød.

HØRSHOLM EGNS MUSEUM

Besøgstal: 2149.

Publikationer: Medlemmer af muse-
umsforeningen modtog, H. C. Rosted:
Den gamle skole på Folehavevej. For ti-
den udsendes: H. C. Rosted: Slotsgart-
nerens hus.

*Oplysnings- og undervisningsvirksom-
hed:* Der har været afholdt egnhistorisk
kursus i Blovstrød sogn. Ligeledes i for-
bindelse med museet 3 aftenkursus i
Hørsholm. – Besøg på Eremitageslottet
med foredrag af arkitekt Arne Nystrøm.
Med støtte af Hørsholm kommunalbesty-
relse og af Håndværkerforeningen for
Hørsholm og Omegn udskrev museums-
foreningen en filmskonkurrence: Det
gamle Hørsholm. Der indkom tre farve-
film og en sort-hvid film, to af filmene
havde indtalt tekst. Samtlige film blev
indkøbt af museet.

Besøgstal: 2025.

Udstillinger: Rundsendingsudstillinger
til skolerne. Særudstilling: Fra klunketi-
den. Væg med Johs. Ewald minder.

Publikationer: Saga 1966.

*Oplysnings- og undervisningsvirksom-
hed:* Kursistbesøg, skolebesøg fra kom-
munens skoler, daglig undervisning i mu-
seet.

Vigtigere undersøgelser: Omfattende
fotograferinger af landskaber i Mørdrup
og Snekkersten, hvor byggeri finder sted
i det kommende år.

Vigtigere nyerhvervelser: 15 indkøb af
akvareller, tegninger og raderinger med
lokale motiver fra forrige århundrede,
bl. a. en del Carl Block-raderinger fra
1880.

Ny- el. ombygninger, nyindretninger:
Studierummet stadig under ombygning.

ROSKILDE OG OMEGNS MUSEUM

Besøgstal: 5265.

Udstillinger: Juleudstilling samt skif-
tende mindre særudstillinger: nyerhver-
velser, ostindisk porcelæn, arkæologisk
privatsamling, oldtidskeramik.

Publikationer: Aarsberetning under
udsendelse.

*Oplysnings- og undervisningsvirksom-
hed:* Fast indrettet museumsundervis-
ning (143 klasser med 3021 elever) og i
tilknytning hertil forskellig ekskursions-
virksomhed samt byvandring. Endvi-
dere omvisninger ved foreningsbesøg,
studiekreds og foredragsvirksomhed.

Vigtigere undersøgelser: I samarbejde
med Roskilde Arkæologiklub nødgrav-
ninger og undersøgelser i forbindelse
med indsamling, især ved tre byggetom-
ter ved Roskilde Hovedgade, med stør-
re forøgelse spec. til samlingerne af ke-
ramik og lædergenstande fra middelal-
deren.

Nyerhvervelser: Flere gode møbler i

empire og louis seize, forfatterinden Gudrun Eriksens samlinger af poesi og stambøger samt af oldsager m. m., større forøgelser specielt til afd. f. ældre Roskildekunst og billeder, keramik, Roskildemønter, samt til barndomsmuseet, (især legetøj), Gustav Wied-samlingen og specialsamlingen vedr. Jul og Juleskikke.

Nyindretninger: Forhandlinger vedr. nye museumsplaner synes foreløbig at skabe store udvidelsesmuligheder for museets magasinplads.

Konserveringer: Forhandlinger vedr. bevillinger til muligørelse af faste planer.

MUSEET FOR HOLBÆK OG OMEGN

Besøgstal: 3.714.

Udstillinger: Yngre Stenalder. Male-riudstilling, Jens Buch.

Publikationer: Aarsberetning 1965/66 24 s., ill. Holbæk 1966. Fælles med Odsherreds Folkemuseum, Nykøbing Sj.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Holbæk Ungdomsskole, 6 ugers kursus over emnet: Købstaden gennem Tiderne. Afholdt paa museet.

Vigtigere undersøgelser: Fortsættelse af udgravning af boplads-lag med hus-tomter fra tidlig jernalder i Veddinge, Faarevejle s., Ods h., Holbæk a. I samarbejde med Holbæk Arkæologiklub.

Vigtigere nyerhvervelser: 1. Oldsags-samling paa ca. 1500 numre fra det nedlagte privatmuseum i Mørkøv, Skam-strup s., Tuse h., Holbæk a. 2. Bronze-celt, V. Periode. Fundet i Løsserup, Ud-by s., Tuse h., Holbæk a. 3. Krus af Holbæk-lertøj, ca. 1800. Usædvanligt lille eksemplar. 4. Standur af Johan Christian Hofman, Kirke Hyllinge, 1808. Erhvervet med tilskud fra »Albert Thomsens Mindefond«. 5. Hovedvands-æg af sølv, af Johan Adolf Asmussen, mester i Holbæk 1825-64. Stemplet med byvaaben og 4 navnestempler.

Ny- eller ombygninger, nyindretnin-

ger: Nyordning af oldsagsmagasin og ma-gasin for bøger og tryksager.

KALUNDBORG OG OMEGNS MUSEUM

Besøgstal: 4032.

Udstillinger: Mindeudstillingen for mu-seets stifter og mangeårige formand, kredslæge J. S. Møller's 100-årsdag 17/11 1965 fortsatte vinteren igennem og omfattede et udvalg af den del af kredslægens meget store indsamlede tek-stilsamling, som ikke til daglig er udstil-let.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Foredragsrække af museums-inspektøren i vinteren 1965/66 for Ka-lundborg Husmoderforening om møb-ler, glas, sølv m. v., deltagelse i foredrag af museumsinspektør Hans Jørgen Han-sen om vikingetidens Aarhus, sammen med F. O. F., og talrige omvisninger i museet under ledelse af museumsinspek-tøren eller formanden.

Vigtigere undersøgelser: er foretaget i juli-august 1966 på Kongsgaarden's jorde i Kongstrup, Røsnæs sogn, hvor der ved udgravning til sommerhus blev fundet skår fra »Dyssetiden«. Udgrav-ningen blev under museumsinspektørens opsyn foretaget af stud. mag. Helge Brinch Madsen m. fl., og ved afslutning-
en inspiceret af professor, dr. phil. C. J. Becker, men beretningen er p. t. un-der udarbejdelse, så resultatet af under-søgelsen er ikke offentliggjort, udover lokal avisomtale.

Vigtigere nyerhvervelser: Tvangsdragt (spændetrøje) fra Kalundborg Arresthus, barok sølvpotageske, en del vogne med tilbehør, forskellige jordfund og et by-horn fra Kalundborgegnen.

Ny- eller ombygninger, nyindretninger: Nationalmuseets restaurering af Statens ejendom, »Lindegaarden«, fortsættes. Indretningen af museets arbejdsrum er tilendebragt, og installationer foretaget,

således at museets kontor på 1. sal i hovedfløjen har kunnet aflastes for konserveringsarbejdet.

Vigtigere konserveringsarbejder: Udover fortsat konservering af inventar fra Kalundborg Apotek er stukarbejdet i »Lindegården's« rokokostue blevet restaureret af en stukkatør, udsendt fra Nationalmuseet. Arbejdet kostede kr. 12.000,-, hvoraf kr. 10.000,- var bevilget af Sonningfonden. Rokokostuens møblering er derefter omordnet.

ODSHERREDS FOLKEMUSEUM,
NYKØBING SJÆLLAND

Besøgstal: 1822.

Udstillinger: Julestue.

Publikationer: Årbog i samarbejde med Holbæk Museum. Avisartikler vedrørende Nationalmuseets udgravninger i Jyderup v/ Vig. Udgravninger i Skamlebæk, Fårevejle, Hemshøjgård, Vig, Glostrupgård, Egebjerg og Helenehøjgård, Højby.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Skoleundervisning i samarbejde med seminariet i Holbæk, og Lejre-centret. Udarbejdelse af vejledning og opgavehefte foregår.

Vigtigere undersøgelser: Oldtidsbo-pladser i Skamlebæk. Oldtids- og middelalder-kulturlag på Glostrupgård, Egebjerg.

Vigtigere nyherhvervelser: Vellignende kopi af »Solvognen« velvilligst deponeret på museet af Fa. Georg Jensen, Sølvmedie, København.

Nyindretninger: Oldsagssamlingen. Pædagogisk tilrettelagt med billeder, kort og oversigter.

Konservering: Museets bronzer.

NÆSTVED MUSEUM

Besøgstal: o. 1200.

Udstillinger: Udstillingen »Laurits Pottemager« blev opretholdt hele året,

og to mindre udstillinger har været etableret i kortere tid: Sparemidler fra renæssancen til vore dage (i anledning af den lokale sparekasses 100 års jubilæum) og »Julete«, et lille interiør, i juledagene.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Museumsundervisningen fortsat. Det store materiale fra pottemagerudstillingen (fund fra et renæssance-værksted) er således indgået i Næstved Gymnasiums historiespeciale.

Vigtigere undersøgelser: Den vigtigste undersøgelse har fundet sted på Ydernæs ved Næstved, hvor rester af en herregårdsbygning er afdækket.

Vigtigere nyherhvervelser: De betydeligste nyherhvervelser gælder Næstved-sølv, Kähler-keramik. Holmegårdsglas og Næstved-mønter.

SYDSJÆLLANDS MUSEUM,
VORDINGBORG

Besøgstal: 9223.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Som led i aftenskoleundervisning er afholdt en række foredrag om Vordingborgegnens oldtid, Borgen Vordingborgs historie og Vordingborgegnens folkekunst.

Vigtigere undersøgelser: Den igangværende udgravning af overpløjet høj på Bjergemarken nordøst for Vordingborg er fortsat. Udgravningen forventes afsluttet i 1967.

Nyindretninger: Indretning af studiesamling er påbegyndt.

LOLLAND-FALSTERS STIFTMUSEUM

Besøgstal: 11.526. (Hovedmuseet: 5.164, frilandsmuseet 6.362).

Udstillinger: Maj-Juni »Maribo-billeder«, December: »Mursten gennem 800 år« (i samarbejde med Nationalmuseet og de lollandske teglværker).

Publikationer: Årsskrift 1966.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Foredrag i forbindelse med udstillingen »Maribo i billeder«; udsendelse af materiale til skolerne i forbindelse med tegludstillingen.

Vigtigere undersøgelser: Maribos nye bygningshistorie. Udgravning af Krogsbølle kirketomt i Nakskov og af arealet omkr. ruinen af Nykøbing slot.

Vigtigere ny erhvervelser: Lygteur, sign. Johan Henrich Musenberg, Maribøe, (gave fra konsul Georg Jorck og hustru Emma Jorcks Fond og fra dispositionsbevillingen). Legetøj. Maribo-billeder. Skoleinventar og undervisningsmateriel fra den nedlagte Maribo private realskole. Indbo, redskaber og værktøj fra tre dødsboer. Tilvækst: genstande godt 800 numre, billeder 1.227 (nærmere redegørelse vil fremkomme i Stiftsmuseets års-skrift 1967).

Ny- el. ombygninger, nyindretninger: I hovedmuseet er indrettet et permanent legetøjsrum. Engelsk fajance er nyopstillet. – I hovedmuseets kælder er der indrettet konserveringslokaler.

Vigtigere konserveringsarbejder: Falstergården på Frilandsmuseet (ikke afsluttet).

»FALSTERS MINDER«,
NYKØBING F.

Besøgstal: Ca. 3.000.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Aftenskole om egnshistorie i museets foredragssal afholdt af F. O. F. Endvidere tre offentlige foredrag med lysbilleder afholdt sammen med Foreningen til bevarelse af kulturminde i Maribo amt, Nykøbing F. afd.

Ny erhvervelser: Med økonomisk støtte fra dispositionsfonden har museet erhvervet den eneste tilbageværende bondestue med væg- og alkovepaneler på Falster. Stuen stammer fra afd. gdr.

Aages gård i Horreby, og er opmålt og tegnet af Nationalmuseet. Stuen vil blive opstillet i tidligere udlejede lokaler beliggende i fortsættelse af museets nuværende udstillingslokaler i museets ejendom.

Nyindretninger: Tekstilrummet er ved sammenlægning af to lokaler udvidet til ca. det dobbelte af det hidtidige udstillingsareal.

ODENSE BYS MUSEER

Besøgstal: Møntestræde 6.498, Den fynske Landsby 62.559, Fyns Stiftsmuseum 19.437, H. C. Andersens Hus 128.996, H. C. Andersens Barndomshjem 4.034, Carl Niensens Barndomshjem 956, i alt 222.480.

Udstillinger: Møntestræde: Damask og Drejl (katalog). Fyns Stiftsmuseum: Preben Hornung (katalog), Carl-Henning Pedersen, »Nye tendenser II« og mindeudstilling for maleren Oluf Høst (katalog).

Publikationer: Fynske Minder 1965. Fynske Studier VI, 1966 (H. Topsøe-Jensen: H. C. Andersen og andre Studier, festskrift). Anderseniana 1966. Odense Bys Museer, Beretning 1965–66.

Undervisnings- og oplysningsvirksomhed: I samarbejde med folkeuniversitetet: Bronzealderen (4 forelæsninger ved Birthe Kjølby og Søren H. Andersen). Danmarks kirker efter reformationen (5 forelæsninger ved Olaf Olsen, Erik Skov, Holger Schmidt, Hans Stiesdal og Johs. Exner).

Vigtigere undersøgelser: I året 1966 er udgravningerne på Møllegårdsmarken ved Broholm fortsat og afsluttet. Undersøgelserne på denne store gravplads fra romersk jernalder har stået på gennem otte år og har bragt 2008 grave for dagen. Heraf er syv jordfæstegrave, resten urnegrave og brandpletter.

Underetagen i Sct. Knuds klostres østfløj (Fyns Stiftsbibliotek) er blevet udgravet og opmålt; i Odense er endvidere opmålt ejendommene Overgade 4 og 8 (Løveapoteket), fra disse bygninger er hjemført bygningsdele. I Boreby, Fangel sogn, blev »Klokkemagerens hus« opmålt og i Ny Nyby på Tåsinge blev en gård, opført i holstensk byggeskik, ligeledes opmålt.

Vigtigere nyerhvervelser: Damask og drejlsvævet dækketøj. To større samlinger af tekstiler fra Tommerup og Kereminde. Skolerekvisitter m. m. fra Gærup, Brahetrolleborg sogn; fra samme sogns husflidsforening modtoges arkivalier. Odense-sølv: To spiseskeer fra 1699 og 1704, en sukkerstrøbsse og to tedåser fra 1749 (guldsmed Søren Nielsen Bruun), en tedåse fra 1807 (guldsmed Poul Jensen Theilgaard), et hovedvandsæg (guldsmed Peder Jørgensen) samt en puncheske fra 1820 (guldsmed Knud Nielsen).

Ny- el. ombygninger, nyindretninger: Konserveringsanstalten er blevet flyttet og nyindrettet.

MIDDELFART BY- OG EGNSHISTORISKE MUSEUM

Besøgstal: ca. 2150.

Udstillinger: Årets bedste nyerhvervelser. Blandt de udstillede genstande må især fremhæves sølvting fra gamle middelfarthjem og for en stor del også udført af gamle middelfartsølvsmede, en krystalskål af rødt bøhmisk glas og med motivætsninger, værdifulde smykker og gammelt husgeråd. Der er i året nyregistreret ialt 120 nr.

SVENDBORG AMTS MUSEUM

Besøgstal: 1426.

Udstillinger: »Johannes Jørgensen 100 Aar – Barndommens Gader før og nu«.

Vigtigere nyerhvervelser: Pelerine, Guldnakke. Sort brudekjole + do. shawl fra o. 1880. Enradet radrenser. Brødtang. Fodbetjent tandlægeboremaskine. Sølvurkæde fra o. 1850 + andre smykker. Skitser og tegninger af Valdemar Vaaben. Saks (+ den rødhvide silkesnor) hvormed prinsesse Margrethe åbnede Svendborgsundbroen.

MUSEET FOR KERTEMINDE OG OMEGN

Besøgstal: 2200.

Nyerhvervelser: Sadelmagerværksted og skomagerværksted samt urmagerværksted er kompletteret. Maleri af Johannes Larsens gamle mølle, malt af sønnesønnen Jeppe Andreas Larsen. Stort skibsanke fra 1792, antagelig tabt af den engelske flåde i 1807.

»DEN GAMLE GAARD«, FÅBORG

Besøgstal: 4513.

Vigtigere nyerhvervelser: Hovedvandsæg og sølvske fremstillet af Fåborgmesteren Joh. Henrik Møller (borgersk. 1769).

Nyindretninger: Rum til udstilling af borgerdragter, samt skab til udstilling af 150-årig mandsdragt fra Lyø. Montrer til glasudstilling.

LANGELANDS MUSEUM

Besøgstal: 4.487.

Udstillinger: Fotoatelier og gamle fotos fra ca. 1900. »Fra Magasinet«: lertøj og kakler fra Chr. IV's tid.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: 24 aftenmøder i 2 aftenhøjskoler over emnet »Danmarks Oldtid«, delvis afholdt i museet.

Vigtigere undersøgelser: Højtomt med 2 jættestuer i Ennebølle, Snøde sn. Langdysse med 2 tidligere tømte stengrave i Frellesvig, Tullebølle sn. Enkeltgrav i

Fuglsbølle sn. 2 overpløjede gravhøje med urnegrave fra yngre bronzealder på Nygaard i Hov sn. Gravplads med brandgrave fra 1–2 årh. i Fuglsbølle sn. 3–4 Maglemosebopladser og flere fra yngre stenalder er påvist ved terrængennemgang af Langelands nørre herred. Fredningsnævnet for Svendborg Amtsrådskreds har erhvervet arealet omkring en restaureret jættestue på Hulbjerg i Magleby sn. og åbnet det for offentligheden. Områdets renholdelse og vedligeholdelse overtages fremtidigt af Sydlangelands kommunes vejvæsen, der også har påtaget sig anlæg af parkeringsplads og beplantning.

Vigtigere ny erhvervelser: Skivekølle af rhombeporfyr fra jættestuetid. Sølvbæger af Eggert Andersen, mester i Rudkøbing 1712. Portrætmedaillon af Hans Christian Ørsted, Posch f. 1822.

MARSTAL OG OMEGNS MUSEUM

Ny erhvervelser: 1 kikkert fra 1880 med inskription for redningsdåd af en skibsbesætning af kapt. H. A. Bøye. Birkholms gamle brandsprøjte. 1 skibsdagbog med 3m/sk. »Iris« forlis. 2 skibsakvareller sk. »Sofie« og sk. »Minde 4«. 1 samling skibstømrer- og riggerredskaber. Forskellige erindringer fra sejlskibsfarten. 1 dåbsdragt fra omkring 1860. 20 skibsfotos.

VENDSYSSELS HISTORISKE MUSEUM

HJØRRING

Besøgstal: 4835.

Udstillinger: »Tegl«, udlånt af Nationalmuseets 2. afd. »Brændevin«, udlånt af Ålborg Historiske Museum. Desuden 8 små udstillinger i museets udstillingsvindue.

Publikationer: P. Friis og S. Thomsen, »Museer i Vendsyssel«. P. Friis og S. Thomsen, »Et sygehus«.

Undersøgelser: Foruden en del mindre udgravninger og besigtigelser, har museet undersøgt 13 bopladser, 9 grave og et jernudvindingsanlæg.

BANGSBOMUSEET FREDERIKSHAVN

Besøgstal: 9.579.

Udstillinger: Udlån fra de nordjyske landsdelsmuseer af »Smeden«. »Arven efter søstre Wittenkamp«. »Danske mønter 1500–1800«. »Juletræ og legetøj omkr. 1890«. Skiftende udstillinger i Turistterminalen fra museets forskellige afdelinger.

Publikationer: »Bangsbo – Før og Nu«. Herregårdens og byens historie samt orientering om museets samlinger.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: 18 byhistoriske foredrag for foreninger og skoler.

Vigtigere ny erhvervelser: Empiremøblement – Stolpeskab 1750 – Armstol, barok 1635.

Nyindretninger – ombygninger: Museets nordfløj restaureret indvendig. Nye montrer og moderne belysning til samlingen af hårarbejder.

MUSEET FOR THY OG V. HANHERRED THISTED

Besøgstal: voksne 1210 – børn 962.

Nyindretninger: En større våbensamling er nu udstillet på 1. sal.

MORSLANDS HISTORISKE MUSEUM, NYKØBING MORS

Besøgstal: 2600.

Udstillinger: Der har hver måned været en udstilling i et vindue, som Morsø Sparekasse har stillet til rådighed.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: I forbindelse med Morsø Folkeblad og Amtsbladet har museet udarbejdet en række artikler, der omtaler

enkelte af de interessanteste ting, ligesom der til artiklerne har været en række fotos. Desuden har 470 skoleelever fulgt en arkæologisk udgravning på nærmeste hold, samt i forbindelse med undervisningen gjort brug af museets samlinger. I forbindelse med Lærernes provinsårskursus er museets historie og opbygning fortalt. Desuden er museets samlinger forevist og gennemgået.

AALBORG HISTORISKE MUSEUM

Besøgstal: Algade 48 11.049. Haraldslund 9.020. Lindh. Høje 45.000.

Udstillinger: Deltaget med udlån i glaskunstneren Per Lützens udstilling af dansk glas hos Heal & Son i London. Brændevin. En udstilling af brændeviniens kulturhistorie i samarbejde med De Danske Spritfabrikker. Tobak i Aalborg. En udstilling af tobakkens kulturhistorie i Aalborg i samarbejde med Skandinavisk Tobakskompagni.

Publikationer: Brændevin. En billedbog. 28 sider, 4 kr.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Bygmesterklassen på Teknisk Skole opmålte i samarbejde med museet patriciervillaen Haraldslund og Klarupgaards nyklassiske hovedbygning, Aalborg årskursus for lærere. Museumsdirektør Peter Riismøller gennemgik Nordjyllands lokalhistorie med et fortsættelseshold.

Vigtigere undersøgelser: I samarbejde med Olfert Voss, Århus Universitet, er en jernudvindingsplads i Skovmarken, Tylstrup, Aistrup s. Kjær h. undersøgt af O. Marseen. En offerbrønd fra keltisk jernalder på Romdrup mark, Flestum h. og en keramikovn fra samme tid i Oudrup, Slet h. er udgravet af samme.

Vigtigere nyhvervelser: Gaver: Tafelformet piano af fabrikant Gade, København omkring 1840, med tilhørende

taburet. 2 perkelchen fra Nøstetangen Verk omkring 1770, med monogram for Chr. 7, har tilhørt slægten Gleerup til Vang Hovedgaard i Kjær herred. Testamentarisk gave fra landinspektør Gleerup Christensen, Viborg. Firmaet C. W. Obels modelsamling, omfattende enhver vare, produceret af firmaet siden totalbranden i 1897 i fyldt pakning. Dertil mange billeder, etiketter, redskaber og andre rekvisitter til tobak, således flasker med snus fra 1860-erne. Ialt over 1000 numre. Snustobaksdåse af sølv, af Jens Kiildsen Sommerfeldt, mester i Aalborg 1726-62. Gave fra C. W. Obels fond.

Køb: Rød dragkiste fra Kongeslev, dateret 1837, med fyldig historie. Danske glas, deriblandt et lasurmalet vinglas fra Mylenberg glasværk og et ravbrunt zwibelglas fra Conradsminde.

VIBORG STIFTSMUSEUM

Besøgstal: 23.733.

Udstillinger: »Smeden«, »Brændevin«, »Horder«, »Livet på Heden« m. fl.

Publikationer: Hvolris (kr. 2.00), Det ældste Viborg (kr. 5.00).

Vigtigere undersøgelser: Pedersstrædeundersøgelsen (vikingetid og middelalder i Viborgs gamle bykærne) 15.6. 1966 og året ud, Asmild Klosters vestfløj 1.9.1966 og året ud, jættestuetids-huse ved Løvelbro april 1966, fortsat indsamling af arkivalier til Mogensgadeundersøgelsen.

Vigtigere nyhvervelser: Sølvsukkerskål fra 1720'erne (mester Isachsen Friis, Ringkøbing), sølvbonbonniere slutningen af 1700-tallet (mester Jacobsen Møller, Viborg, gave fra Ny Carlsberg-fondet).

Ny- el. ombygninger, nyindretninger: Ny magasin- og udstillingsbygning, Paradis, i Nytorvgyde 2 over gården. Ide-skitse til nyopstilling af samlingerne ud-

arbejdet af Poul Brøgger og Peter Seeborg (trykt i zinktryk i et oplag på 50 ekspl. Kr. 75.00).

FORHISTORISK MUSEUM, ÅRHUS

Besøgstal: 51.260.

Udstillinger: »Vikingerne i Århus«, rådhushallen i Århus, 11.851.

Publikationer: Kuml 1964 og 1965.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Jysk Arkæologisk Selskab: 6 foredragsaftener og 1 sommerrejse til Vestsjælland.

Vigtigere undersøgelser: Vissinggård, (boplads med Maglemosekultur) – Stignæs (langdysse, tidlig neolitisk tragtbægerkultur) – Kobberup (gravhøj med stenliste, jysk enkeltgravskultur) – Tønning skov (stenlægning med seneolitiske grave) – Okholm (vikingetids boplads i samarbejde med Den antikvariske Samling i Ribe) – Nygade, Århus (byarkæologisk undersøgelse, vikingetid og middelalder) – Luftfotografering af arkæologiske anlæg.

Vigtigere ny erhvervelser: en større del af afd. rigsantikvar Johannes Brøndstedts arkæologiske bibliotek. Større dansk oldsagssamling fra afd. dr. Frisch, England. Etnografiske samlinger fra Afghanistan og Nigeria.

Ny- eller ombygninger: Museet har forladt lokalerne i Carl Blochsgade 28 og har taget hovedbygningen og dele af sidebygninger i brug på Moesgård, Højbjerg. Restaureringen fortsættes.

Vigtigere konserveringsarbejder: Diverse montagepræparater fra udgravningen af hotel Skandinaviens tomt. Nyindretning af konserveringsanstalt på Moesgård.

GLUD MUSEUM

Besøgstal: 5431.

FREDERICIA MUSEUM

Besøgstal: 2176.

Udstillinger: I februar udstilledes alle de rådhusportræt-malerier og marmorbuster som museet fik overdraget, da man flyttede fra det gamle rådhus til det nye. I oktober havde museet arrangeret en særudstilling af gamle billeder af forretninger og fabrikker samt af gamle købmandsskilte i anledning af Handelstandens 100 års jubilæum. Samme måned havde museet en specialudstilling af gammelt Fredericia-sølv i anledning af Museumsforeningens 50-års jubilæum.

Vigtigere ny erhvervelser: Gipsmodel af »Landsoldaten« stammende fra 1849. Fra godsejerinde Erna Christiani er modtaget forskellige minder om hendes onkel Carl Brostrøm, Carit Etlar, herunder en lille buste i rødler og et maleri udført af ham medens han gik på kunstakademiet, samt en buste forestillende Carit Etlar, og forskellige portrætter, således at museet nu har kunnet arrangere en særlig lille »Carit Etlar mindeudstilling«. Fra den østrigske professor Wilhelm Traeger modtaget 8 af ham malede billeder af motiver i Fredericia, En officersesponton fra »Jydske Regiment« fra 1700-tallet. En skrivemaskine »Mignon AEG« fra 1922. En marmor rivesten med løber til rivning af farver, samt en valsemølle til formaling af farver. 1 udpunslet oval sølvåse udført af Fredericia-sølvsmeden Peter Nielsen Satterup. 1 lygteur udført af Peder Caspeller. Det mosaiske Trossamfund i København har deponeret 3 jødiske gravplader af træ, der i over 100 år har stået på den jødiske kirkegård her i byen. Efter at være blevet konserveret i København er de nu opstillet i »De 4 trossamfunds stue« på museet, som derved har fået sin samling af minder om den jødiske koloni her i byen betydelig forøget. De jødiske minder

dækker nu 2 af siderne i stuen, idet samlingen er blevet omordnet.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS SLOT

Besøgstal: 44.835.

Udstillinger: Kolding Sømandsfor-
enings samlinger.

Publikationer: Sigvard Skov: Søfart.
1966. Sigvard Skov: En isbjørnetaller-
ken; Maritime Studier til Knud Klem.

*Oplysnings- og undervisningsvirksom-
hed:* Offentlig foredragsrække på slot-
tet om byens historie. Foredrag om
kunsthåndværk og våben ved museets
personale dels på slottet, dels i Syd- og
Sønderjylland. Studiekredse i kunsthånd-
værkets stilhistorie og i slægtshistorie.

Vigtigere undersøgelser: Undersøgel-
ser af hollandsk keramik i danske sam-
linger.

Vigtigere nyerhvervelser: Portræt af
kong Frederik V (Pilos skole). Fregat-
ten »Jylland« under Island 1874. Pallask
fra Frederiksgården i Flensborg. Roco-
cokonsol fra herregården Nørholm.
Bronzelysekrone fra ca 1870. Flora Da-
nica-blomsterskål (gave fra Ny Carls-
bergfondet), Thylstrup-figur (gave fra
Den kgl. porcelænsfabrik), stentøjskruk-
ke (gave fra Saxbo), moderne sølv fra
Fr. Hingelberg, A. Michelsen, Georg
Jensen og Hans Hansen (gaver fra de
nævnte sølvsmedier).

Ny- og ombygninger: I slottets østfløj
er vagtstuen, hvor branden opstod i
1808, bragt under tag.

Konserveringsarbejder: Bindingsværks-
konstruktionerne fra Hans Ebbesens gård
1576 og Vaupells gård ca. 1600. Kon-
serverende gennemgang af dele af sam-
lingerne fra Ladelund Landbrugsmuse-
um.

EBELTOFT MUSEUM

Besøgstal: 45.760.

Vigtigere nyerhvervelser: Urmager-

værksted og blikkenslagerværksted, ure,
værktøj m. m.

RINGKØBING MUSEUM

Besøgstal: o. 7000.

Udstillinger: Fundsager fra stendyn-
gegrave og fra mesolitboplads i Hjorte-
mose i No.

Publikationer: Museet har ikke udgi-
vet nogen i kalenderåret 1966, men mu-
seumsforstanderen har i museets inter-
esse holdt dagspressen underrettet om
særlige fund og undersøgelser.

Vigtigere undersøgelser: Stendynge-
grave på Bondesgaards jorder og Ris-
tofts jorder i Thorsted sogn (professor
C. J. Becker). Undersøgelserne af jern-
alderforekomster i Nr. Omme sogn
(Grøntoft) foregår for Nationalmuseet,
men også her under ledelse af profes-
sor C. J. Becker.

Vigtigere nyerhvervelser: Fundsager
fra stendyngegrave i Thorsted sogn fra
undersøgelserne i 1966. 2 hjortetaksøk-
ser indrevet på Holmslands Klit, begge
stenalder.

Ny- el. ombygninger, nyindretninger:
Museet fortsætter med installation af lys
i montrene og har derhos fået nogle sto-
re montreskabe forbedret, således at de
har glasvægge til alle fire sider.

HOLSTEBRO MUSEUM

Besøgstal: ca. 1000.

*Oplysnings- og undervisningsvirksom-
hed:* I samarbejde med folkeuniversite-
tet: Rigsarkivar J. Hvidtfeldt: Erik Sca-
venius. Professor C. J. Becker: Fore-
drag om undersøgelserne af stenalder-
grave i Herrup, Sevel sogn. I samar-
bejde med folkeuniversitetet: Arkitekt S.
Fritz: Danske sølvarbejder gennem ti-
derne med særligt henblik på Holstebro.

Undersøgelser: Professor C. J. Bec-
kers undersøgelser i Herrup. Museums-
inspektør C. L. Vebæk: Undersøgelse

af brændtbensgrav fra yngre bronzealder i Sevel. Fund: blad af bronzedolk samt en slagsten.

Nyerhvervelser: 6 sølvskeer af gamle Holstebro-mestre, 1 hovedvandsæg, 1 salonor, 2 feltflasker fra 1864.

HERNING MUSEUM

Besøgstal: 8433.

Vigtigere undersøgelser: 2 skivehjul fra Momhøj og Kidris mose er på kulstof-14 laboratoriet dateret til 2100 f. Kr. f. – hvilket er ca. 600 år ældre end den ældste danske kulstof-14 datering for tilsvarende vognhjul.

Ny- el. ombygninger, nyindretninger: I hovedbygningen har museet afsluttet indretningen af et 90 m² stort ovenlysrum, som tages i brug til særudstillinger. Til ophængning bruges malede plader af pressede høvlspåner, forskydelige og til at ophænge vandret og lodret på en omkringløbende skilderiliste. En omfattende istandsættelse af lofter og vægge i hovedbygningens øvrige rum er afsluttet.

MUSEET FOR VARDE BY OG OMEGN

Besøgstal: 3600.

Udstillinger: 2. Særlig en udstilling af ure var godt besøgt.

Vigtigere nyerhvervelser: Der indkom ca. 100 gaver mest tekstil og sjældne brugsgenstande.

Nyindretninger: Museet har foretaget en ret omfattende modernisering af landbrugsafdelingen, og der er indkøbt flere montrere og et kartotekskab. En jættestue – landets mindste – blev ved Nationalmuseets hjælp flyttet fra Mejl og genopbygget på museets grund.

ØLGOD EGNSMUSEUM

Vigtigere nyerhvervelser: 125 gaver, mest mindre genstande til landbrugsaf-

delingen, men dog også lidt gammelt sølv og nogle tekstiler. Ved udgravning af byggegrunde kom nogle stenredskaber frem (enkeltgravstiden), en del jernudsmeltninger samt en af de gamle træspader (splitspade). En bronzealdergrav i Lyne blev udgravet ved hjælp fra Antikvarisk Samling, Ribe.

Ny- eller ombygninger: Museet vil i 1967 undergå en betydelig forandring med hensyn til udvidelse af udstilling.

ESBJERG MUSEUM

Besøgstal: Ca. 2600.

Publikationer: I anledning af museets 25 års jubilæum udgav museet en kunstmappe med 10 træsnit af grafikerens Erling Juhl, Esbjerg. Motiverne var kulturhistoriske emner i Esbjerg og omegn. Desuden i samarbejde med de andre sydvestjyske museer Mark og Montre 1966.

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: Aftenskole på museet med ca. 20 undervisningsaftener. Emne: Kulturhistorie. Deltagertal: Ca. 80.

Vigtigere undersøgelser: Udgravning af overpløjede høje i Esbjergs nærmeste omegn. Deriblandt en enkeltgravshøj i Gjesing og et megalitanlæg i Veldbæk. Desuden bopladsforekomster fra ældre germansk jernalder i Måde og Veldbæk. Undersøgelser i 1800-tals bondegårde under nedbrydning i Esbjergs omegn.

Vigtigere nyerhvervelser: 6 1600-tals alterbilleder som depositum fra Skads kirke.

Nyindretninger: Jydepotteafdelingen under omordning med nye montrere og mere pædagogisk rigtig opstilling.

DEN ANTIKVARISKE SAMLING I RIBE

Besøgstal: 11.189.

Udstillinger: »Lys og Lamper«. Moderne Kunsthåndværk (Paula Trock og

Poul Havgaard). »Billeder af Jesu Liv«, en udstilling af fotos af danske udskårne altertavler, optaget af G. Franceschi. »Ribe i gamle Dage«.

Publikationer: »Mark og Montre – fra sydvestjyske museer«, 2. årgang af områdets historiske museers årsskrift. M. Bencard: »Eremitagens Interiører« (Arv & Eje 1966). L. Edelberg: »Nuristanske sølvpokaler« (Kuml 1965).

Oplysnings- og undervisningsvirksomhed: 8 foredrag og 3 ekskursioner for medlemmer af Det Antikvariske Selskab. For samme 1 studiekreds om Bygningsbevaring. I samarbejde med Ribe statsseminarium er udført opgavesæt for skoleelever i forbindelse med udstillingen: »Billeder af Jesu Liv«.

Vigtigere undersøgelser: For Ølgod Museum udgravning af en cirkulær, stenfyldt fladmarksgrav, hvori en lerkop og et halvt lerkar. (Fra yngre bronzealder?). I forbindelse med ombygning af et hus i Grønnegade i Ribe er foretaget undersøgelser og opmålinger af dette. Sammen med Nationalmuseets anden afdeling er foretaget en prøvegravning, hvor det er konstateret, at »Friishøj« i Plougstrup by, Jernved s., er en gravhøj og ikke, som formodet, et voldsted. Ved Breum Banke, Darum s., foretoges en undersøgelse, som afslørede et ca. 17 m langt hus (fra før-romersk jernalder?) med beboelse og staldende, hvori båsædskillelser og nedslidninger af kreaturerne. Derunder et stærkt ødelagt hus med vægrender og derunder igen i naturlig jord en brandgrube. Disse 3 hovedlag var adskilt af pløjelag. Ved Okholm, V. Vedsted s., fortsattes i samarbejde med Forhistorisk Museum i Århus udgravningen af en boplads fra vikingetid. Her fandtes bl. a. i en hustomt en sølvmønt med skibsbillede, der af Nationalmuseet er dateret til ca. 825. Dette fund, sammen med andre bekræfter Ribes fremtrædende plads i vikingeti-

dens handelsliv. På en mark ved Ny Puggaard i Jernved s. er udgravet en delvis ødelagt fladmarksgrav, som rummede en enkeltgravsøkke.

Vigtigere nyerehvervelser: Med støtte fra C. W. Strandens Fond har samlingen erhvervet en figurmalet alkoveforside og med støtte fra Antikvar Carl Julius Petersens Hjælpfond er erhvervet et chato og en dragkiste. Som gave fra konservator Brorson Christensen, Nationalmuseet, er modtaget en del indbo, som stammer fra snedker Christensens hjem i Grydergade i Ribe. Ved kommunal udgravning på St. Catharina kirkegård er fundet en kuglepote, som formentlig må dateres til vikingetid. Fra familien Weber, København, er som gave modtaget en dragkiste fra V. Vedsted s., dateret 1803.

Nyindretninger: Ordningen af det forhistoriske stenmagasin på »Hans Tavsens Hus« er afsluttet. Ordningen af de øvrige magasiner på »Hans Tavsens Hus« er for tiden i gang, ligesom nyindretningen af de faste opstillinger i »Hans Tavsens Hus« fortsættes.

HADERSLEV AMTS MUSEUM

Besøgstal: 5013.

Udstillinger: Kunstudstillinger: Georg Ernst, Frederik Røhde, Karin Nathorst Westfeldt.

Publikationer: Årsskrift – Haderslev Amts Museum nr. 12.

Vigtigere undersøgelser: Boplads fra ældre romertid ved Hørløk, forsvarsværket Olmersdiget ved Uge, velbevaret dyssekammer med gang og stor stenrand ved Vedsted.

Vigtigere nyerehvervelser: Brændevinskål af Mathias Mogensen, ca. 1680.

RIGSARKIVET

Afleveringer: Udover de løbende afleveringer fra centraladministrationens

kontorer og den fortsatte aflevering gennem Udenrigsministeriet af konsulats- og gesandtskabsarkiver og gennem Finansministeriet af formueopgørelser 1945 har Rigsarkivet i 1966 modtaget bl. a. følgende:

Fra statsministeriet kopibøger, korrespondancejournaler og sagsjournaler samt journalsager op til 1945, og fra Udenrigsministeriet er afleveret sager vedr. vareproduktion og varehandel (66-sager).

Gennem Forsvarsministeriet er fra søværnskommandoen indgået emnemapper med kopibøger, journaler og registre 1939–45 og fra orlogsværftet tilbud på bygning af u-både, torpedobåde, flydedokker m. v. 1855–1940.

Fra Finansministeriet, Departementet for told- og forbrugsafgifter, er afleveret materiale vedr. det nordiske økonomiske samarbejde 1954–60.

Gennem Indenrigsministeriet er af fhv. medicinaldirektør Johannes Frandsen afleveret diverse sager og protokoller vedr. sundhedsvæsenet 1809–1954, og fra Indenrigsministeriets tegningsarkiv er af kgl. bygningsinspektør Sv. Eske Christensen afleveret ældre bygningstegninger.

Socialministeriet har afleveret journaler og ministersager fra ministeriet for særlige anliggender 1946–47 samt Hans Hedtofts ministersager 1945 og minister uden portefølje Frode Jacobsens arkiv.

Gennem Økonomiministeriet er modtaget »Monarchiets ældre Pensionslister« 1848–93 samt et bind notiser i tilknytning dertil.

Gennem Handelsministeriet er afleveret arkivalier fra revisionsudvalget for tyske betalinger 1945–57 og en række regnskabsbøger fra navigationsdirektoratet og derunder hørende institutioner frem til 1959.

Gennem ministeriet for offentlige ar-

bejder har kommissarius ved statens ekspropriationer på øerne afleveret sager vedr. jernbaneanlæg og ekspropriationer i Jylland og på øerne.

Rigshospitalet har gennem Undervisningsministeriet afleveret journaler, kopibøger, patientprotokoller, diverse andre protokoller samt journalsager fra Det kgl. Frederiks hospital og Den kgl. Fødselstiftelse til nedlæggelsen i 1910. Atomenergikommissionen har afleveret regnskabssager 1955–60, og fra Direktoratet for erhvervsuddannelserne er modtaget arkivalier fra Tilsynet med handelsskolerne og fra direktøren for maskinmesteruddannelsen.

Statens museum for kunst har gennem Ministeriet for kulturelle anliggender afgivet arkivet efter Kontrolkommissionen for bygningen Statens museum for kunst 1889–97 samt regnskabs-sager 1865–1952.

Privatarhiver: Rigsarkivets samling af privatarhiver er i 1966 ved gaver fra private eller ved overdragelse gennem institutioner og selskaber øget med bl. a. følgende: Læge Harald Erik Abrahamssens arkiv 1917–23; oberstløjtnant Sv. Å. Andersens papirer, bl. a. vedr. Statens civile Luftværn, Dansk Luftværnsforening og den danske brigade i Sverige; indenrigsminister N. E. Arnth Jensens arkiv; professor, dr. theol. Aage Bentzens arkiv; organist Johannes Becks arkiv ca. 1887–1939 og tillæg til sognepræst Vilhelm Becks arkiv. Videre er modtaget breve til og fra missionær J. E. Bittmann og hustru, cand. theol. Andreas Bojes og hustrus arkiv 1882–1961, minister Fr. Borgbjergs arkiv, friskolelærer Jørgen Jørgensen Borups arkiv 1888–93, venstrepolitikerens, redaktør J. V. Christensens arkiv, en række breve og indberetninger fra minister Thomas Døssings arkiv, rektorerne Johs. Forchammers og O. Friis-Hansens arkiver samt arkivbetjent Johs. K. Gyrstingers

samlinger. Af højsteretssagfører Henning Hasles arkiv er afleveret diverse papirer vedr. besættelsestiden samt sager vedr. landsforeningen til kræftens bekæmpelse 1939–56. Videre kan nævnes redaktør Aage Heinbergs arkiv, stadslæge E. M. Hoff's papirer 1882–1928, en dagbog ført af zoologen J. S. Holten 1803, det Koch-Balslev'ske familiearkiv 1750–1942, havnebygmester Mathias Bjerring Kolbys arkiv 1816–48 og rigsarkivar Linvalds arkiv og samlinger, dele af professor, dr. med. Carl Lorentzens arkiv, indeholdende papirer vedr. Nationalforeningen til tuberkulosens bekæmpelse, oberst Chr. F. Løkkegaards arkiv, professor, dr. theol. Jens Nørregaards dagbøger 1912–46 samt breve fra denne til pastor Th. Glahn. Desuden er afleveret dele af provst Carl August Olivarius' arkiv 1875–1891, direktør C. G. Worsaaes arkiv og dommer E. H. Zeuthens arkiv 1900–1919. Amtmand P. Chr. V. Stemanns arkiv er blevet suppleret med en samling kopier af breve og optegnelser vedr. Bornholms befrielse, ligeledes er modtaget supplerende afleveringer til højskoleforstanderne Ernst Trier og Poul Hansens arkiver, til familierne Kjølens, Hammers og Hastrups arkiver samt til familien Storeks arkiv.

Privatinstitutioner: Der er bl. a. modtaget arkivalier fra Danmarks internationale Studenterkomite 1946–62, Dansk historisk Fællesforening 1942–66, Dansk Røde Kors, Dansk Ungdoms Fællesråd 1945–64, Danske studerendes Fællesråd 1928–64, Ejderindsamlingen 1950–65, Foreningen af Skovfogedaspiranter, 1929–54, Forældreforeningen 1909–19, Fællesforeningen af Officerer og ligestillede af Hæren 1920–46, Institut for lokalhistorisk Forskning 1943, Interessentselskabet Søholm 1918–40, Kongelig dansk Yachtklub, Mellemfolkeligt Samvirke 1946–61, Præsternes uofficielle

Forening 1943–46 og Østifternes Hypotekforening 1919–63.

Ialt har Rigsarkivet i 1966 haft en tilvækst på 1.345 hyldemeter. Samtidig er dog ved kassationer ryddet 178 m., nettotilvæksten bliver således på 1.167m.

Publikationer: Af Statsrådets Forhandlinger 1848–63, der udgives af landsarkivar, dr. phil. Harald Jørgensen, er udkommet bind VII dækkende perioden 4. sept. 1856–4. nov. 1859, desuden er publiceret en samling af Love, bekendtgørelser og cirkulærer m.m. vedrørende landsarkiverne. Rigsarkivet har i 1966 begyndt udsendelsen af registraturer over modtagne mikrofilm af Danica i udenlandske arkiver, foreløbig med fortegnelser over film fra Public Record Office, London, Stadtarchiv Lübeck, Sächsisches Landeshauptarchiv, Dresden, Deutsches Zentral-Archiv, Abteilung Merseburg, Oxenstiernasamlingen i Riksarkivet i Stockholm og Torden-skjolds arkiv i Det kgl. norske Videnskabers Selskabs bibliotek, Trondheim. I 1966 udsendes endvidere de to første numre af tidsskriftet »Arkiv«. Det har undertitlen »Tidsskrift for arkivforskning« og vil årligt udkomme med to hefter på hver 64 sider. »Arkiv« vil bringe afhandlinger om arkivteori, administrativ historie, arkivteknik og arkivbenyttelse. Historiske emner, ved hvis behandling arkivproblemer har særlig vægt, eller som kan illustrere arkivaliers udnyttelsesmuligheder, falder også inden for emnekredsen. Udgivelsen af tidsskriftet »Nordisk Arkivnyt« er fortsat med de sædvanlige 4 numre.

Læsesal m.m.: I det forløbne år har der på læsesalen været 12.770 besøgende, der tegner sig for 41.183 ekspeditioner. Det er en lille nedgang i forhold til 1965. Til ministerierne er foretaget 24.805 ekspeditioner og til benyttelse på andre institutioners læsesale er udlånt 1.009 enheder, mens indlånet fra

andre arkiver af arkivalier til brug på Rigsarkivets læsesal andrager 1.234 enheder.

Konserverings- og kopieringsafdelingen: Der er konserveret 107 pergamenter, 361 segl og 2.510 enkeltstykker og bind. Desuden har man taget 10 segl-afstøbninger. Det fotografiske atelier har taget 484.138 optagelser og 814 forstørrelser, og der er fremstillet 59.583 xeroxkopier.

Udstillinger: På 3 særudstillinger i Rigsarkivets vestibule har der været vist en række arkivalier og trykt materiale om »Tordenskiold og forsvaret af Norge 1716«, om det første kolonisationsforsøg i Vestindien for 300 år siden og om Christian 5.s matrikel fra 1688. Den permanente udstilling har haft 1170 besøgende, og der har været 32 omvisninger.

Foredrag: Forårets og efterårets foredragsrækker på hver 4 foredrag har i 1966 haft som emner henholdsvis Privatbreve gennem seks århundreder og Den politiske magtkamp 1864–1901.

Danica- og sikkerhedsfotografering: Arbejdet med fotografering af Danica i udenlandske arkiver fortsættes. Der er hjemkommet en del film af de først udtagne, og der er som ovenfor nævnt påbegyndt udsendelse af registraturer over dem. I 1966 er foretaget undersøgelser med henblik på fotografering i Vatikanerarkivet i Rom ved arkivar, dr. Vello Helk, i det franske udenrigsministeriums arkiv i Paris ved overarkivar, dr. Henry Bruun og i arkiver i Moskva og Leningrad ved arkivarerne Knud Rasmussen og S. Rambusch.

Rigsarkivets sikkerhedsfotografering er fortsat i øget tempo i 1966, efter at der er ansat ekstra personale til denne opgave. Som foreløbigt mål har man sat sig fotografering af alt arkivmateriale ældre end år 1600. Der vil blive taget positiv kopifilm af materialet til

fordeling mellem de forskellige landsarkiver, og det vil blive muligt for såvel private som institutioner at bestille kopifilm, dog kun hele ruller.

LANDSARKIVET FOR SJÆLLAND M.M.

I 1966 blev nybyggeriet ved landsarkivet afsluttet, og personale og publikum kunne forlade barakbygningen og den interimistiske læsesal i rigsarkivet til fordel for nye kontorer og læsesal, der toges i brug i september. Samtidig udvidedes læsesalens åbningstid, således at der nu er åbent alle hverdage fra kl. 9 til kl. 17, med ekspedition kl. 10–12 og kl. 13–15³⁰. Antallet af besøgende var i 1966 5.336, og der blev til disses brug foretaget 27.806 ekspeditioner.

Først i årets tre sidste måneder var landsarkivet i stand til at modtage afleveringer udover de fast løbende. Her skal særlig nævnes afleveringer fra Frederiksberg birk 1870–1919, Københavns byret (kommissionsarkiver) 1914–38, Københavns overpræsidium 1927–36, Københavns amtstue 1843–1959, Det classenske fideikommis 1901–45 og sager fra de ekstraordinære statsadvokaturer 1945 ff. Samtlige afleveringer udgjorde 540 hyldemeter.

Registreringen af retsbetjentarkiverne indtil 1919 er fortsat med embederne i Københavns og Frederiksborg amter. Og der er arbejdet videre med registreringen af kommissionsdomstolenes arkiver, mens registreringen af de kgl. bygningsinspektorsarkiver er afsluttet. Endelig har man påbegyndt registreringen af Helsingør rådstuearkiv.

Der er udarbejdet registre til Københavns bytings obligationsprotokoller med pant i fast ejendom 1690–91, 1702–03 og 1736–39 og over vielser i Trinitatis kirke 1813–1907.

Landsarkivet har siden oktober rådet

over et xeroxkopieringsapparat, der dels benyttes til kopiering af særlig slidte eller skrøbelige arkivalier, først og fremmest kirkebøger før 1814, dels til publikumservice. I tiden oktober–december 1966 fremstillede landsarkivet således omtrent 12.000 xeroxkopier.

I juni udsendtes den af landsarkivar, dr. Harald Jørgensen udarbejdede guide: Landsarkivet for Sjælland m.m. og hjælpemidlerne til dets benyttelse. I serien Foreløbige arkivregistraturer har landsarkivet i 1966 udsendt: Sjællandske retsbetjentarkiver indtil 1919. Gl. Københavns amt.

Efter overflytningen til de nye bygninger har landsarkivet haft en del gruppebesøg og omvisninger, omtrent 600 personer har gæstet arkivet. Som et særligt arrangement figurerer Marburger-arkivskolens 2-dages besøg i oktober.

Ved indflytningen arrangeredes en udstilling, der skildrer landsarkivets bygningshistorie 1889–1965 i foredrags- og udstillingssalens vægmontrer. I gulvmontrene har været indrettet dels en udstilling, der belyste dansk-tyske relationer igennem tiderne, dels en udstilling af københavnske arkivalier.

LANDSARKIVET FOR FYN

Benyttelse: 1966: 2861 besøgende (1965: 2493 besøgende), der på læsesalen har benyttet 12.934 bind og pakker (1965: 11.529 bind og pakker).

Afleveringer: Af ordinære afleveringer mærkes: Ærøskøbing dommer: realregistre og notarialprotokoller 1897–1919. Svendborg politimester: sabotage-sager og andre sager fra besættelsestiden 1943. Svendborg amtstue: skattehovedbøger og andre embedssager 1893–1962. Assens Amtstue: skattehovedbøger m.m. 1883–1929. Assens kommune: byrådets forhandlingsprotokoller 1853–

1910. Otterup kommune: Diverse kommunale arkivalier 1809–1939. Vissenbjerg kommune: Diverse protokoller og skattelister 1842–1949. Odense romersk-katholske præst: fødselsprotokol 1921–1963.

Gaver: Odense bys museer: Skoleprotokoller for Sybillesminde m. fl. skoler 1804–1955. Østifternes brandforsikring: Vurderingsprotokoller for Odense amts 13. distrikt 1921–1953 og for Svendborg amts 18. distrikt 1900–1952. Den almindelige brandforsikring for landbygninger af 1792: Svendborg branddirektors forsikringsprotokoller. H. K. Nielsen, civilingeniør, Hjallesø: Til Klarskovs historie (manuskript). Laurits Nielsen, redaktør, Odense: »Arto« 1952 og 1964–65.

Ordnings- og registreringsarbejder: Fyns bispearkiv er blevet nyregistreret. Der er udskrevet registersedler til en lang række kirkebøger og skifteprotokoller, ligesom en lang række alfabetiske registre til kirkebøger er blevet renskrevet.

Kassationer: I retsbetjentarkiver samt i Odense og Assens amtsråds arkiver er kasseret ca. 71 hyldemeter.

Forskelligt: I marts 1966 blev af pladshensyn en lang række arkivalier fra Odense, Assens, Svendborg og Ærø amtstuer samt Odense, Assens og Svendborg amtsråd og Fyns stiftskasserer deponeret i Landsarkivet for Nørrejylland.

LANDSARKIVET FOR NØRREJYLLAND

Landsarkivets læsesal har i 1966 været besøgt af 6470 (1965: 6734), og der er benyttet 49.411 bind og pakker (1965: 48.826) og 1446 film (1965: 925). Der er afleveret 10.671 bind, pakker og læg, hvoraf 843 er gaver. I løbet af året er der kommet en del afleveringer fra Den almindelige Brandfor-

sikring for Landbygninger, hvis lokal-kontorer er blevet anmodet om at aflevere arkiverne til ca. 1950. En opfordring til sognerådene om at aflevere ældre kommunearkiver har kun resulteret i aflevering af 2 kommunearkiver. Desuden kan der være grund til at gøre opmærksom på følgende afleveringer: Aalborg Katedralskoles arkiv 1863–1949, Overtoldinspektoratets arkiv 1891–1966, Breve 1887–1947 til P. N. Tang Barfod og hustru, Nr. Vosborg (Marie Z. Barfod), Forfatteren Aug. F. Schmidts privatarkiv (pastor Axel Westh, Århus) og Clausholm godsarkiv (godsejer Berner).

Journalsager 1835 ff. vedr. Sønderjylland er udtaget fra Ribe stiftamts arkiv og afleveret til Landsarkivet i Åbenrå, revisionen af Viborg bispearkiv er afsluttet, over kirkebøgerne er udarbejdet et kartotek ordnet alfabetisk efter sogne navne, revisionen af godsarkiverne er fortsat, alle større samlinger i håndskriftsamlingen er ordnet, og systematiseringen af enkeltstykker er påbegyndt, Aug. F. Schmidts brevsamling er registreret, og en ordning af landsarkivets seglsamling er påbegyndt. Endelig er der udarbejdet en duplikeret oversigt over landsarkivets mest anvendelige hjælpemidler.

Landsarkivet fejrede sit 75-års jubilæum 12. august 1966 dels med udsendelse af en bog om arkivets historie med titlen »Jyllands brevkiste. Landsarkivet for Nørrejylland 1891–1966«, dels med en speciel jubilæumsudstilling, der i dagene fra 12. til 20. august var åben for offentligheden. Foruden de ca. 325 besøgende på jubilæumsudstillingen har 791 personer i årets løb fået forevist landsarkivets permanente udstilling. I lighed med sidste år holdt landsarkivet i samarbejde med Historisk Forening i Århus fra 30. november til 2. december et arkivkursus for 11 historiestuderende fra Århus Universitet.

LANDSARKIVET FOR DE SØNDERJYSKE LANDSDELE

Landsarkivets besøg var i 1966 2.057 mod 2.188 i 1965, antallet af fremtagne sager til læsesalsbesøgende var 18.646 (1965: 20.873), udlånet til andre arkiver og centralbiblioteker var 473 bd., pk. og læg (1965: 437), medens indlånet fra andre arkiver var 430 bd., pk. og læg (1965: 157).

Efter at der 1965 blev deponeret godt 400 m. arkivalier i landsarkivet i Viborg, har det været muligt at modtage grundbøger og grundakter fra Tønder retskreds, dele af Lånekassen for Sønderjyllands arkiv, Sønderjysk Hypoteklånefonds arkiv og enkelte præstearkivalier. I alt andrager afleveringerne fra offentlige institutioner 247 m. Fra private er som gave eller deposita modtaget 42 m., hvoraf især skal nævnes afleveringer fra Landeværnet, fra rentier Chr. Beck, Åbenrå (kaptajn Hans Bruhns erindringer), fhv. førstelærer A. Erichsen, Sønderborg (sager fra Asserballe skov skole), rentier N. J. Gotthardsen, Møgeltønder (dele af hans privatarkiv), lærer J. Holdt, Rugbjerg (familiepapirer fra Løjt og sager vedrørende Løjt Kirkeby skole), førstelærer H. C. Hummeluhre, Rens (skolesager fra Rens 1881–1946 og ejendoms papirer fra Rens og Kværnholt), gårdejer Iver Iversen, Rugbjerg (udskiftningsakt for Rugbjerg), Peter Jensen, Lunds bæk pr. St. Nustrup (Foreningen af fhv. Krigsfanger i Rusland's arkiv), overdyrlæge R. Michelsen, Åbenrå (ejendoms papirer og regnskabsbøger vedr. den Michelsen'ske gård i Kolstrup), førstelærer Alb. B. Mikkelsen, Hovslund (arkivalier fra Ø. Løgum sogns skoler), sognerådsformand Marcus Neumann, Vilstrup (1794, »Vermessungsregister über die Ländereien des Kirchspiels Wilstrup« med tilhørende kort), sognerådsformand Chr. Nielsen,

Simmersted (arkivalier fra Halk sogn, Simmersted skolekrønike m. v.), førstelærer J. A. Nielsen, Varnæs (arkivalier fra Mjolden og Ottersbøl kommuner), Marie Nielsen, Guderup (dele af Jørgen Niensens arkiv), frk. Gunder Nissen, Strandelhjørn (familiebrev, poesibøger m. v.), gårdejer Jens Skau, Nygård (Gæbøl-Østerlindet Hesteavlforenings arkiv), fhv. førstelærer N. C. Spandet, Horsens (dele af Carla Schiblers og hans eget privatarkiv), landsretssagfører Knud Lausten Svendsen, København (amtsskolekonsulent Nic. Svendsens privatarkiv), gårdejer Jørgen Tingleff, Lund (Udstykningsforeningen for de sønderjyske Landsdeles arkiv), fru overretssagfører Johanne Manthey Wagner, Nærum (suppl. aflevering af Den sønderjyske Fonds arkiv) og pastor emer. A. Øster, Randers (reblagermester Chr. August Østers privatarkiv).

Endvidere har landsarkivet modtaget store testamentariske boggaver fra rigsarkivar Axel Lindvalds og amtsskolekonsulent Nic. Svendsens boer.

Registranterne over præstearkiverne i Tørninglen, Tønder og Åbenrå provstier er renskrevne på maskine.

Landsarkivet har haft 16 besøg af forskellige studiegrupper med tilsammen 258 deltagere.

ERHVERVSARKIVET, STATENS ERHVERVSHISTORISKE ARKIV

Afleveringerne androg 6.309 bind og pakker mod 10.015 i 1965. Der er modtaget følgende arkiver:

Organisationsarkiver: Akademiet for de tekniske Videnskaber 1937–66 (videreaflevering); Landsforeningen »Bedre Byggekik«, København, 1915–60; Håndværksrådet, 1890–1961; Mejerierne Propagandaudvalg, Århus, 1923–40; De samvirkende danske Husmandsforeninger, 1961–65 (videreaflevering).

Industriarkiver: A/S Carl Flachs Garverier, Århus, 1875–1960; Møbelfabrikant C. B. Hansens Etablissement A/S, København, 1900–61; A/S Køge Værft, 1920–21 (småsager); A/S Titan, København, 1960 (videreaflevering).

Handelsarkiver: A/S Hadsund Korn- og Foderstofforretning, 1949–64; vinhandler M. Henriksen, Århus, 1898 (småsager); glasvarehandler Vilh. Ronge, København, 1840–1900; købmand Kaj Simonsen, Løgstør, 1790–1963; manufakturgrosserer og konfektionsfabrikant F. J. Zachariae, København, 1890–1944.

Andelsvirksomheder: Centralværkstedets Brugsforening, Århus, 1910–64; A/M Fabjerg, 1887–1966; Horns Herreds Andelsmejeri, Lyngstrup, 1888–1962; Maria Magdalene Brugsforening, Ryomgård, 1914–34 (småsager); Nordisk Andelsforbund, 1957–61 (videreaflevering); Stokkemærke Andelsmejeri, 1888–1927; Andelsmejeriet Veggergaarde, Vegger, 1897–1914 (småsager); Andelsmejeriet »Åside«, Snesere, 1897–1966. I denne forbindelse retter Erhvervsarkivet en opfordring til alle historisk interesserede landet over om at medvirke til, at arkiverne fra de mange brugsforeninger og andelsmejerier, som nedlægges i disse år, bliver sikret ved aflevering til Erhvervsarkivet. Først ved at samles og vurderes sammen med andre tilsvarende arkiver er der mulighed for en rationel forskningsmæssig udnyttelse af sådanne arkiver.

Andre: Byernes Hypotekforening, København, 1901–63; Dybvad Handelsskole, 1951–65 (småsager); Falcks Redningskorps, København, 1953–60 (videreaflevering); Holsteinborg Sparekasse, 1811–1933 (videreaflevering); advokatfirmaet Peter Hvolby & Erik Varbo, Ålborg, 1941–66; sagfører Olrik Jensen, København, 1933–62; Jysk Brandforsikring, Århus, 1923–33 (småsager); sagfører

rerfirmaet Jæger, Rambusch, Andrup & Hansen, Esbjerg, 1921–64; Københavns Kreditbank A/S, 1916–66; Landhypotekforeningen for Danmark, Århus, 1906–64; landsretssagfører Erik Larsen m. fl. Thisted, 1857–1965; landsretssagfører Gunnar Madsen, Pandrup, 1906–63; Marie Magdalene-Koed og Omegns Sparekasse, Ryomgård, 1874–1952; ingeniør V. Nørgaard Nielsen, Viborg, 1933–66; advokat C. M. Olesen, Århus, 1940–58; metaltrykker A. Schlæger, København, 1913–22 (småsager); advokat Aa. Kr. Nielsen, Nørresundby, 1899–1966; havearkitekt Johs. Tholle, København, 1918–38 (videreaflevering); A/S Århus Amtstidende 1903–65.

Der er udført ordningsarbejde i arkiverne fra Den almindelige Brandforsikring, Århus; Andelsudvalget; Landsforeningen »Bedre Byggeskik«, København; Byernes Hypotekforening, København; Centralværkstedets Brugsforening, Århus; Dybvad Handelsskole, Dybvad; A/M Fabjerg, Fabjerg; A/S Falcks Redningskorps, København; A/S Carl Flachs Garverier, Århus; Fyens Disconto Kasse; Hadsund Korn- og Foderstof-forretning; møbelfabrikantfirmaet C. B. Hansens Etablissement, København; Jacob Holm & Sønner, København; Horns Herreds Andelsmejeri, Lyngstrup; Håndværksrådet; Industrirådet; sagfører Olrik Jensen, København; A/S Jysk Elektro, Århus; advokatfirmaet Jæger & Rambusch, Esbjerg; Københavns Kreditbank A/S; A/S Køge Værft, Køge; Landhypotekforeningen for Danmark, Århus; landsretssagfører Gunnar O. Madsen, Pandrup; Marie Magdalene Brugsforening, Ryomgård; Mejeriernes Propagandaudvalg, Århus; sagfører Aa. Kr. Nielsen, Nørresundby; Nordisk Andelsforbund; ingeniør V. Nørgaard Nielsen, Viborg; advokat C. M. Olesen, Århus; Plums Handels-Aktieselskab, Assens; De samvirkende danske Husmandsforenin-

ger; købmand K. Simonsen, Løgstør; udtørringsselskabet »Sjørring Sø«, Sjørring; Sthyr & Kjær A/S, København; J. P. Suhr & Søn, København; havearkitekt Johs. Tholle, København; A/S Titan, København, Trier & Goldschmidt A/S, København; købmandsfirmat P. Willer, Rødby; Østifternes Brandforsikring; Århus Handelsstandsforenings Handelsskole, Århus; Andelsmejeriet »Åside«, Snese; retsbehandlede arkiver fra Hof- og Stadsretten i København og skifteretten i Odense.

Fortsat er den løbende registrering af dagspressens artikler om erhvervslivets mænd og udarbejdelsen af det sammenfattende register over brevmodtagere til D. B. Adlers og Moses & Søn G. Melchior's kopibøger. Under fortsat udarbejdelse er endvidere et person- og stedregister til Landhusholdningsselskabets journaler.

Håndbibliotekets tilvækst udgjorde ca. 6000 bind, hvoraf en væsentlig del vedrører udenlandsk økonomisk historie.

Erhvervshistorisk årbog 1965 udkom i oktober. Den indeholdt udelukkende afhandlingen: Dansk-engelsk samhandel 1661–1963 af Birgit Nüchel Thomsen og Brinley Thomas under medvirken af John W. Oldam samt beretning om virksomheden 1964–65. Af den 438 sider store afhandling foreligger en særudgave, der er blevet distribueret i England og Danmark af Tuborgfondet. Et mindre antal af denne særudgave er udkommet i boghandelen.

Den 5. september om formiddagen afholdtes en præsentation af arkivet. Til denne var indbudt en kreds af særligt interesserede, herunder repræsentanter for folketinget, kulturministeriet og erhvervslivet. Arkivets formand, general-konsul, professor dr. phil. Troels Fink opridsede Erhvervsarkivets historie, og overarkivar Vagn Dybdahl redegjorde for arkivets opbygning og arbejde, hvor-

efter der var rundgang i samlingerne. Præsentationen sluttede med en frokost, hvor kulturminister Hans Sølvhøj i en tale understregede Erhvervsarkivets betydning i den historiske videnskab. Rigsarkivar, dr. phil. Johan Hvidtfeldt tog ordet bl. a. for at understrege betydningen af, at der sikres arkiverne mulighed for lønmæssigt at fastholde sit personale.

I forbindelse med præsentationen og i dagene derefter modtog Erhvervsarkivet store gaver til institutionens forskningsfond. Direktør, cand. oecon. Hans Øhrstrøm overrakte fra Tuborgfondet 25.000 kr., mens direktør, civilingeniør Johan Hoffmann mødte med en check på 10.000 kr. fra Dansk Arbejdsgiverforening. I de følgende dage modtog fondet yderligere 13.150 kr. og 6.575 kr. fra henholdsvis Carlsbergs Mindelegat for Brygger I. C. Jacobsen og Århus Oliefabriks fond for almene formål.

Erhvervsarkivet har til trykning af publikationer, fortrinsvis arkivvejledninger o. lign. anskaffet en offset trykkesmaskine og dertil hørende varityper sætemaskine.

KØBENHAVNS STADSARKIV

I 1966 havde stadsarkivet en tilgang på 724 bind og 4.589 pkr. arkivalier. Den københavnhistoriske avisudklipsamling forøgedes med 1359 ud klip, og registret til samlingen gruppe personalia fortsattes. Der kasseredes ialt 19,5 tons arkivalier.

Et personregister til de ældste københavnske laugsprotokoller er fremdeles under udarbejdelse, ligesom Opfostringshusets arkiv fortsat er under omordning. Selskabet til Oprettelse af Kaffe- og Spisehuses arkiv 1883-1900 samt Fæstkontorernes arkiv 1848-1939 er omordnet.

Udlån af arkivalier til brug uden for

arkivet androg ialt 9.445 stk. 1.287 besøgende (herunder telefoniske henvendelser) foranledigede fremtagning af 8.499 stk. arkivalier. Til besvarelse af 41 skriftlige forespørgsler benyttedes 1.661 stk. arkivalier. Stadsarkivets fotografiske atelier udførte 5.105 stk. forskellige optagelser og leverede 5.972 forstørrelser m. v.

I rådhusannekset i Njalsgade toges et reservemagasin på ca. 470 m², forsynet med kørende reoler, model Rosengrens, i brug.

Ved skrivelse af 21. oktober 1966 godkendte magistratens 1. afdeling nye regler for benyttelsen af de i stadsarkivet opbevarede arkivalier, således at arkivalier, der er mere end 50 år gamle, almindeligvis er tilgængelige for publikum. Undtaget er borgerskabsprotokoller og handelsregistrets protokoller, der er umiddelbart tilgængelige, borgerlige vielses- og lysningsprotokoller, der er tilgængelige efter 30 års forløb, den samlede magistrats protokoller, forhørsprotokoller, personaleakter m. v., der er tilgængelige efter 100 års forløb, samt sager vedrørende separation, skilsmisse, værgemål, indfødsret, social forsyng o. lign., der skal være 80 år gamle, før de må benyttes af publikum. Reglerne trådte i kraft 1. januar 1967.

Under redaktion af stadsarkivaren udsendtes Historiske Meddelelser om København årbog 1966.

KALUNDBORG BY- OG EGNSHISTORISKE ARKIV

har modtaget en jævn strøm af stof. Kalundborg Olieraffinaderi deponerede sin store scrapbog med dets historie i billeder og tekst. Kalundborg og omegns landøkonomiske Forskudsförening har skænket sit arkiv. Pressefotograferne Henry Frederiksen og Carl Møller samt byens fire blade har skænket man-

ge billeder og Sjællands Tidende et jubilæumsnummer for 50-året, (tidl. Sorø Amtstidende.) Lærer Ernstsens privatarkiv med manuskripter er skænket fra frk. Ernstsens bo, Rørby, og fru A. B. Hansen, Raklev, skænkede over 70 slægtsportrætter. Læge frk. Larsen har skænket 11 målebordsblade m. m., ministersekretær Finn Brostrøm gamle og nye fotos i stort antal. To tegninger af kirken før 1827 samt to billeder af det middelalderlige Kalundborg er indgået. Fru Baunsgård, Skive: Dokumenter og fem billeder af tidligere borgere. Skovrider A. Schmidt, Nyk. F.: Kalundborgsiden af tidl. borgmester Landers privatarkiv. Fru H. Hansen, Nr. Alle: Ti meget værdifulde billeder fra gammel tid. Sejlklubben har fortsat sin deponering. Endelig har fru fabrikant Th. Jørgensen indleveret en gammel film fra ca. 1910–14, som er blevet gjort brugbar og viser hovedgadens liv og udseende.

Udstillingsmontren på Ole Lunds Gård har vist billeder af Kirken, Havnen, Ole Lunds Gård, Olieraffinaderiet, Sct. Jørgensbjerg m.m. I »Jul i Kalundborg og omegn« har været omtale af gamle portrætter med gengivelser, omtale af Skanserne 1807–14 omkring Kalundborg og deres betydning samt påbegyndt en fortsættende bred skildring af »Livet i Ole Lunds Gård« fra 1800.

MIDTSJÆLLANDS LOKALHISTORISKE ARKIV, RINGSTED

Udover det egentlige arkivarbejde, der er fortsat, har arkivet i år gennemført et hjemstavnskursus på 10 aftener + afslutning. Interessen var stor med ca. 100 deltagere. Møderækken blev indledt af skoleinspektør Strange Nielsen, Toksværd, med 3 foredrag om det ældste Ringsted, hvorefter kirken og kir-

kens historie blev gennemgået af sognepræst Ejner Fledelius. I 6 efterfølgende aftener gennemgik nogle af arkivets arbejdsudvalgs medlemmer forskellige emner hentet fra Ringsteds historie og til illustrering af foredragene var fremskaffet en række værdifulde billeder, som nu indgår i arkivets billedsamling med henblik på senere benyttelse. Alle foredragene er samtidig optaget på bånd og bevaret i arkivet. Arkivet har yderligere i årets løb suppleret sine samlinger med xeroxkopier fra Rigsarkivet af en række arkivalier, som har interesse til belysning af Ringsteds historie, bl. a. folketællingerne fra 1787, 1845 og 1890.

NÆSTVED BY- OG EGNSHISTORISKE ARKIV

Det forløbne år har været præget af stor aktivitet. De 12 medarbejdere har haft travlt med de mange sager, der er indkommet. Blandt de vigtigste kan nævnes: Næstved kommunale Aftenskoles forhandlingsprotokoller (2 bd.), Dagbladet Aktuelt–Sjællandsposten (4 bd.), Smedemester i Stavnstrup N. J. Christensens arkiv 1880–1923 (6 bd.), Siperup Andelsmejeri 1888–1923 (6 bd.), Toksværd Andelsmejeri 1890–1966 (83 bd. og 24 pk.), Medlems- og forhandlingsprotokoller for Næstved kommunale Forening 1866–1951 (2 bd.), desuden kan nævnes en serie billeder af Næstved Politikorps.

Arkivet har haft besøg af en gruppe medarbejdere fra Korsør og omegns lokalhistoriske Arkiv og har taget initiativet til regionalmødet i Fuglebjerg 12. sept. 1966 for 5 lokalhistoriske arkiver i Sorø amt. Fire af arkivets medarbejdere deltog i »Sammenslutningen«s kursus i København i marts 1967. Der er videregivet betydelige arkivalske materialer til andre lokalhistoriske arkiver.

FAXE HERREDS LOKALHISTORISKE ARKIV

Tilgangen af arkivalier er stigende, og arkivmateriale fra 3 af herredets nedlagte mejerier er indgået, ligesom samlingen af skudmålsbøger støt vokser. Trods den korte levetid arkivet har haft, har det i enkelte tilfælde været muligt at hjælpe private slægtsforskere med oplysninger. På en udstilling i Kongsted den 30/4 udstilledes en del af arkivets materiale.

LOLLANDS ARKIV

Virksomheden er fortsat med indsamling og anskaffelse af materiale, derunder fotografier, gl. postkort, næsten samtlige årgange af Lolland-Falsters Telefonselskabs håndbog samt andre tryksager af egnhistorisk interesse. Desuden er modtaget genpart af Det kongelige Biblioteks topografikatalog og fortegnelse over de Lolland vedr. plancher i O. J. Rawerts maleriske rejse.

Særlige personkartotekskort er trykt.

FALSTERS EGNSHISTORISKE ARKIV

Der kommer stadig materiale, navnlig billeder. Vi fortsætter avisgennemgangen.

BYARKIVET I KERTEMINDE

Fotosamlingen er betydelig forøget, bl. a. med fiskeribilleder samt nogle gadepartier som nu er nedrevet.

MIDDELFART BY- OG EGNSHISTORISKE ARKIV

Arkivet har i det forløbne år erhvervet meget materiale gennem lokale afleveringer og ved affotografering af ting fra Rigsarkivet, Landsarkivet for Fyns Stift og Matrikelarkivet.

Der er i årets løb acc. 66 arkivlæg i

kartoner, mapper eller indbunden. Vore samlinger indeholder i dag ialt 1744 arkivlæg, men akternes antal er langt større. Dertil kommer en righoldig scrap-samling. Vort billedkartotek er i årets løb forøget med 146 billeder og portrætter og tæller i dag 2650 billeder og portrætter.

FAABORG BYHISTORISKE ARKIV

Til billedsamlingen har vi anskaffet 2 stålreoler på 14 hyldemeter. På bånd er optaget hvad der i regionalprogrammet er udsendt af interesse for Faaborg. Samarbejdet med hjemstavnmuseet »Den gamle Gaard« er fortsat og har været meget frugtbringende. Registrering af aviser er videreført, ligesom der er foretaget ud klip. Vi har modtaget 300 gaver, deriblandt materiale fra foreninger, handel, håndværk og industri. Der har været 238 besøgende af hvilke en del var fra byer, hvor der påtænkes oprettet et byhistorisk arkiv. Udlånet udgør 221 enheder. Blandt lånerne har været enkelte foreninger der har udarbejdet jubilæumsskrifter.

RUDKØBING BYHISTORISKE ARKIV

Arkivet har holdt aftenhøjskole om Rudkøbings historie for A. O. F. med 63 indtegnede deltagere og med 22 foredrag med lysbilleder. Et hold fra samme aftenhøjskole har hjulpet med at ordne de 56.000 negative plader, som arkivet fik ved en stedlig fotografs død, men dette arbejde er langt fra færdigt. Af disse plader er der foreløbig kun taget ca. 200 forskellige aftryk, men billedsamlingen omfatter nu alligevel ca. 2.000 billeder fra Rudkøbing. Alle disse billeder er registreret i protokol; forsynet med nr. og anbragt i konvolutter. Der indkommer stadigt mange billeder, og arkivet har bl. a.

nu en sjælden god samling af de gamle prospektkort.

Langelands Sparekasse betænkte ved sit jubilæum arkivet med en gave på 2.000 kr. For disse penge har arkivet bl. a. købt et fotografiapparat, så det nu kan følge med i de forandringer, der sker med byens ejendomme.

Avisregistreringen er fortsat, og der er i årets løb optaget adskillige lydbånd af ældre mennesker, som fortæller deres erindringer, og arkivet har besvaret mange forespørgsler om byens mennesker, begivenheder og ejendomme.

LOKALHISTORISK SAMLING, HJØRRING

Samlingen har i 1966 modtaget 22 skoleprotokoller, 37 protokoller og 5 kartoteker fra stadsingeniørens kontor, 6 mapper litteratur og 10 mapper luftfotos fra Fredningsvæsnet. Dertil kommer en hel del arkivalier og skudsmålsbøger.

Fra dødsboet efter lærer N. P. Petersen, København, tidligere Hjørring, har samlingen modtaget 112 bøger i særdeleshed om Vendsyssel samt en mængde arkivalier. Ligeledes er der indkommet en hel del arkivalier og billeder fra Centralsygehuset i Hjørring. Samtidig er der i det forløbne år registreret ca. 20 årgange af Vendsyssel Tidende. Billedarkivet har modtaget ca. 300 billeder, og har registreret 3890 fotografier fra Vendsyssel. Samlingen har i det forløbne år været besøgt af 187 personer og institutioner, samtidig er der behandlet 52 skriftlige henvendelser.

SÆBY BYHISTORISKE ARKIV

En Sæbyborger har afleveret adskillige avispakker af ældre årgange og herfra er hentet meget lokalhistorisk materiale, som er ført på kort og nu kan nyttiggøres af folk, der kommer på

byarkivet. Der er udarbejdet et seddelkartotek over alt, hvad der i årenes løb er skrevet om Sæby købstad i bøger og tidsskrifter m. v.

VIBORG BYHISTORISKE ARKIV

Arkivet deltog i marts 1966 i en udstilling, der var etableret i Centralbibliotekets foredragssal i anledning af at »Det Danske Hedeselskab« fejrede sit 100 års jubilæum. Arkivets bidrag til udstillingen bestod fortrinsvis af et omfattende billedstof, der belyste den snævre forbindelse, der siden Hedeselskabets flytning fra Aarhus til Viborg i 1907 har været mellem selskabet og Viborg by.

Blandt de gaver, som arkivet modtog i 1965 var 74 notesbøger med vurderinger til brandforsikring af ejendomme i Viborg. Da noteringerne fandtes i kronologisk orden, er der nu påbegyndt en registrering af dem.

Arkivet har gennemgået fotograf Munksgaards pladearkiv fra årene 1928-46 og udtaget de plader (hovedsagelig portrætter), der har blivende interesse.

SKIVE BYHISTORISKE ARKIV

Et større indsamlingsarbejde med henvendelse til institutioner og enkeltpersoner har givet godt resultat. Nævnes kan det kommunale skolevæsens arkiv, Skive Naverlaugs arkiv samt mange enkeltbidrag bl. a. fra fru fhv. rigsarkivar Sv. Aakjær, Skive, fru Helene Vedel, Spøttrup, fhv. stadsskoleinspektør Hj. Kjems. Fru Rie Gravsholt Lervad har overdraget værdifuldt materiale fra besættelsestiden.

En registrering finder daglig sted, således avisregistrering af gl. og nye aviser.

Den personalhistoriske samling og billedsamlingen er forøget betydeligt. Bl. a. er modtaget et omfattende manuskript til beskrivelse af livet på øen Hjelm omkring århundredskiftet, udarbejdet af fru Christine Hougaard, Sdr. Omme.

Billedsamlingen har bl. a. modtaget et par hundrede negativer optaget omkring århundredskiftet. Desuden er modtaget en større serie diapositiver fremstillet omkring tiden for 1. verdenskrig. Arkivets egne optagelser fra egnen har flere gange været benyttet til foredrag, og fotografering af ejendomme og lokaliteter fortsætter. Desuden fortsætter optagelse af lydband hvoraf der tages referat, da det antagelig om nogle år bliver vanskeligt at finde gengivere, som kan gengive de nuværende bånd.

Registreringen af samtlige byens ejendomme og deres ejere gennem de sidste 150 år er ved at være afsluttet, hvorefter det af fru Ingeborg Konradsen i sin tid påbegyndte arbejde med ejendommene fra 1682 og følgende år suppleres. Arkivet har modtaget flere foreningers forhandlings- og medlemsbøger, som har givet et glimrende materiale til personalhistorien. I flere tilfælde har arkivet været til rådighed eller selv udarbejdet beskrivelser ved foreninger og institutioners jubilæer m. v. Ligeledes er udarbejdet fortegnelser og beskrivelser af egnens præster, latinskolelærere, told- og amtsforvalter m. v.

Med henblik på en kommende storkommune har arkivet udvidet sit indsamlingsområde.

ÅRHUS KOMMUNES LOKALHISTORISKE SAMLING

Billedsamlingen er vokset ved gaver, køb og udnyttelse af bibliotekets egen pladesamling. De sidste plader af fotograf H. A. Ebbesens store arkiv er nu

blevet kopieret. Det drejer sig om ca. 500 optagelser på Århus Teater i 1920'erne. Ved årets slutning var ordnet og opstillet 20.031 topografiske billeder og 5.099 portrætter.

Egnsarkivet i Lisbjerg, som forvaltes af fhv. gårdejer Rasmus Bendixen, er vokset, så det nu omfatter 472 billeder, ordnet og opstillet i stålskab, samt skøder og andre papirer vedrørende 18 landejendomme. Fra Matrikelsarkivet er erhvervet kopier af 3 gamle matrikelskort og fra Rigsarkivet xeroxkopier af folketællingerne fra Skejby og Lisbjerg, omfattende årene fra 1787 til 1901.

I august afholdtes på sognegården »Kirstinesminde« en udstilling af egnsarkivets billeder, kort og dokumenter.

LOKALHISTORISK SAMLING, SILKEBORG BIBLIOTEK

Den lokalhistoriske samling, der er en afdeling af Silkeborg Bibliotek, har til huse i et særligt lokale med tilhørende magasin i biblioteksbygningen. Samlingerne er tilgængelige i bibliotekets åbningstid og er kun til brug på stedet.

Samlingen er grundlagt o. 1920 af daværende overbibliotekar Peder Nielsen, som har forøget og udbygget den gennem sin embedsperiode indtil 1958. Tidligt begyndte man registrering af avisernes lokalstof, indsamling af fotografier, arkivmateriale m.m. vedr. byen og egnen, d. v. s. centralbiblioteksområdet. Herudover indsamles stof vedrørende særemnerne Gudenåen og Heden, som jo begge har betydning for Silkeborg-egnen.

Avismateriale er udklippet, oplæbet og katalogiseret. Fra ca. 1955 er hvert enkelt ud klip dog ikke særskilt katalogiseret, men materialet er ordnet efter lokalitet (amt – herred – sogn) og repræsenteret i lokalsamlingens systema-

tiske kartoteker med et kort de pågældende steder.

Af større gaver fra de senere år kan nævnes overretssagfører O. Bisgaards arkiv om Silkeborgs tidlige historie samt hans samling af fotografier – hovedsagelig portrætter af gamle Silkeborgborgere og gadebilleder fra Silkeborg købstad. For nogle år siden modtog man som depositum fra Landsarkivet i Viborg en større samling genpartier af tinglæste dokumenter fra vort område, ialt 251 bind og pakker.

I de senere år har man begyndt indsamling til stemmearkiv. Man har således optaget skoleindvielser, generalforsamlinger, samtaler mellem tidligere Silkeborg-borgmestre etc.

Materialet benyttes flittigt af bl. a. de lærerstuderende i byen, og vi har et godt samarbejde med byens 2 dagblade, der henter stof hos os, og som supplerer vore samlinger med bl. a. fotografier.

ESBJERG BYHISTORISKE ARKIV

Arkivet har i beretningsåret fortsat sit indsamlingsarbejde og sin udbygning af billedsamlingen. Et større antal fotografier er blevet fremstillet ud fra den samling negativer, arkivet tidligere har fået overladt fra et par nedlagte fotografiske atelierer.

Samlingerne er i årets løb blevet forøget bl. a. med: en stor samling arkitekttegninger af gamle Esbjergbygninger, opmålinger og beskrivelse af ældre gårde og huse ved Bygningskonstruktørskolen, de fra Landsarkivet modtagne kopier af tinglysningsdokumenter, en mikrofilm af folketællingslisten for Esbjerg købstad 1901, arkivalier og billeder fra faktor H. K. Hansens og borgmester Høyer-Nielsens dødsbo, to maskinskrevne eksemplarer af en utrykt Esbjerghistorie ved lektor Tengnagel Jør-

gensen samt det til udarbejdelsen indsamlede arkivmateriale.

En skriftlig henvendelse til foreninger og institutioner om aflevering af gamle forhandlingsprotokoller m. v. gav nogle resultater, bl. a. aflevering af afholdsforeningernes protokoller.

GRINDSTED EGNSHISTORISKE ARKIV

Grindsted sognearkiv søges nu videreført som en afdeling af Grindsted (kommune)bibliotek. Beslutningen herom markeredes ved en efter forholdene stor udstilling på biblioteket i anledning af Hedeselskabets 100-års jubilæum. I løbet af de fire uger udstillingen varede fik arkivet overladt et omfattende materiale til belysning af hedesagen på Grindstedegnen (om engvanding, mergling, opdyrkning, plantning m. v.). Et lignende arrangement forsøgtes i december foranlediget af 50-års dagen for Bramminge-Grindsted banens åbning. Også ved denne lejlighed indkom en del materiale til Grindstedegnens jernbanehistorie.

Et systematisk indsamlings- og ordningsarbejde vil først blive påbegyndt, når der er skabt klarhed over, hvor meget arkivet vil få overladt af det ovenfor nævnte sognearkiv.

Sluttelig kan nævnes, at Grindsted museum har deponeret bøger, billeder og andet materiale (bl. a. Grindsted borgerforenings arkiv) i arkivet. Og at en båndoptager er købt for et legat og enkelte lydbånd optaget.

LOKALHISTORISK SAMLING FOR SØNDERJYLLAND

Samlingen har i 1966 forøget sin samling af lydbånd med ca. 25 stk. indeholdende samtaler med en række sønderjyske personligheder. Indsamlingen af traditionsstof vedrørende arbejderbevægelsens historie er fortsat af journalist

Wittrup Johansen, Sønderborg, men er efter hans bortrejse fra landsdelen midlertidig standset. Museumssekretær Vetter, Kolding indsamler materiale vedrørende I. O. G. T.-foreningers virke. Samarbejdet med Dansk Folkemindesamling og Tønder statsseminarium om »kulegravning« af Emmerlev by for traditionsstof er fortsat, og sammen med lektor Karl Clausen, Århus universitet, er indsamling af visestof fortsat. Adskillige håndskrevne og trykte visebøger er afleveret.

Billedsamlingen er betydeligt forøget ved gaver og køb. Bl. a. kan nævnes gaver fra fru Heisel, Ø. Højst, amtskolekonsulent Nic. Svendsens arvinger, fru lektor Linchen Larsen, Tønder, redaktør Morten Kamphövener, Åbenrå, godsinspektør H. C. Davidsens arvinger, kommunesekretær Viggo Gregersen, Møgeltønder, Dansk Folkemindesamling, frk. Gunder Nissen, Strandelhjørn, fru overlæge Lorenzen, Bov. Samlingen af prospektkort er meget øget. I samarbejde med Lokalhistorisk Amatørfotoklub i Tønder fotograferes alle gamle gårde og huse i Tønder amt. Fotograffirmaers pladesamlinger gennemgås med henblik på aftryk. Ordnings- og registreringsarbejdet er fortsat ved fru Vibeke Gribsvad.

AABENRAA BYHISTORISKE ARKIV

Arkivet har haft stor tilgang af fotografier, postkort m. v. samt lydbånd i kalenderåret 1966. De modtagne arkivalier har været vist ved en lille udstilling i forbindelse med foreningens årsmøde i dec. 1966. Der er udsendt et lille skrift: Aabenraa bevarer sit særpræg. Heftet giver en kortfattet redegørelse for den foretagne »paragraf 22-tinglysning« på ejendommene i de bevaringsværdige gadestrøg i Aabenraas gamle bydel.

Arkivet er i stor udstrækning aktivt med henblik på at bevare de gamle karakteristiske gadestrøg i byen. Man har således fra byrådets side i adskillige tilfælde indhentet udtalelse fra arkivet forinden der er taget stilling til ansøgninger vedr. ombygning og reparationer af bygninger i den gamle bydel.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

Det kongelige Biblioteks ombygning påbegyndtes i januar 1966. Første etape af byggearbejdet omfatter opførelse af en tilbygning mod Christians Brygge.

Det kongelige Bibliotek har bl. a. udsendt bind XIII af bibliotekets årsskrift Fund og Forskning med artikler om martyrologier i Det kongelige Bibliotek og martyrologiet fra Nysted (af Tue Gad) udlændinge på håndskriftjagt i 16. århundredes Danmark (af Harald Iisøe), illustrationer i Frederik II's bibel (af Poul Otzen), Jens Lølle – komponisten til Amors og balletmesterens luner (af Sven Lunn), Poul Møllers biografi (af Johs. Brøndum-Nielsen), gamle exlibris (af Erik Dal), Frederik Algreen-Ussing (af J. Vogel-Jørgensen), Philipsen og Saltholmen (af H. P. Rohde) m. v. – Blandt bibliotekets øvrige publikationer kan omtales Den illegale presse 1940–45 ved Leo Buschardt, Albert Fabritius, Morten Ruge og Helge Tønnesen (i samarbejde med Gyldendals forlag) og J. N. Madvig–Bibliografi ved E. Spang-Hanssen i samarbejde med Mogens Haugsted.

I bibliotekets forhal har der i årets løb været afholdt 8 udstillinger, blandt hvilke må fremhæves udstillingerne i anledning af Den frie Udstillings 75-års jubilæum og kunsttidsskriftet Helhesten's 25-års jubilæum. Endvidere den store sommerudstilling omfattende sjældenheder fra tre verdensdele (Europa,

Asien og Amerika), udstillingen i anledning af 100-årsdagen for Jeppe Aakjærs fødsel, samt udstillingen i forbindelse med Unesco's 20-årsdag. – I Danmarks Hus i Paris vistes udstillingen Dansk videnskab gennem 5 århundreder og i Bergens universitetsbibliotek (under De danske Dage) den tilsvarende udstilling Dansk videnskab fra Tycho Brahe til Niels Bohr. En af biblioteket arrangeret vandrestilling om Jeppe Aakjær (jfr. ovenfor) er blevet vist på 58 større og mindre biblioteker, samt 18 seminarier og højskoler over hele landet. Til Københavns Bymuseums udstilling København i 1700-tallet udlåntes fra Det kongelige Bibliotek ca. 60 bøger, håndskrifter, billeder m.m.

I efteråret 1966 modtoges fra universiteter, seminarier, gymnasier m. v. ialt 1500 elever til kurser. Som hjælpemidler er anvendt bibliotekets »Vejledning for benyttede«, samt elementære fagbibliografier fremstillet til formålet.

Danske Afdeling har som sædvanlig modtaget pligtaflevering og har fortsat anskaffelserne på afdelingens øvrige accessionsområder (udenlandske danica, norsk og islandsk litteratur og litteratur om Slesvig, Holsten og Lauenborg), ligesom bogbindssamlingen er forøget. En del af anskaffelserne er tilgået afdelingen i henhold til udvekslingsaftaler med Landsbókasafn Íslands, en række østeuropæiske biblioteker og et japansk bibliotek.

Som gaver er modtaget 289 bøger foruden et stort antal særtryk af arbejder af danske forfattere i udenlandske publikationer, og ved køb er indgået 1.618 bøger. Som gaver og ved køb er desuden erhvervet 775 periodica. Blandt erhvervelserne skal følgende nævnes: Et eksemplar af »Corsaren«, som har tilhørt M. A. Goldschmidt; p. g. a. censuren's beslaglæggelser findes der intet komplet eksemplar af dette tids-

skrift, men ved denne lejlighed erhvervedes nogle numre, som Det kongelige Bibliotek ikke havde, og bibliotekets eksemplar skulle nu være det fuldstændigste, der kendes. – 1. udgaven af J. og H. G. F. Holms kobberstiksuite (med tekster) »Sjællands yndigste Egne« fra årene 1826–30, som biblioteket hidtil kun har haft i 2. udgave fra 1838. – Af mere udpræget bibliofil art er et eksemplar af 1. udgaven af Johannes Jørgensens »Vers« (Kbh. 1887) med dedikation til Sophus Claussen (biblioteket havde i forvejen et eksemplar med dedikation til og indstregninger af Ingeborg Stuckenberg). Det samme gælder et eksemplar af Søren Kierkegaards debutbog fra 1838 »Af en endnu Levedes Papirer«, der har været i H. C. Andersens eje og bærer hans autograf på titelbladet. Som bekendt omhandler bogen Andersens romaner, specielt »Kun en Spillemand«. – De nævnte bøger indgik i en gave fra prosector dr. August Jurisch's legat. – Ved køb er erhvervet H. Ryberg: »A List of the Inhabitants of the Danish West Indian Islands«, et værk der kun foreligger i et meget lille antal dupliserede eksemplarer, da det aldrig lykkedes at få det trykt.

Blandt danske afdelings katalog – og registreringsarbejder kan omtales åjourføringen af tre periodicaregistranter, i hvilke ca. 14.000 periodica (tidsskrifter, årbøger, årsberetninger og -regnskaber m.m.) er fortegnet, og som tilsammen udgør en fuldstændig registrering af disse publikationer. Også mikrofotograferingen af danske bøger fra perioden 1551–1600 er blevet fortsat. Denne fotografering foretages dels af sikkerhedsgrunde, dels for at man såvidt muligt kan skåne disse værdifulde bøger.

Til *Håndskriftafdelingen* er bl. a. indgået: Notitser om slægten von Ellbrecht samlet af Gerhard von Ellbrecht og andre ca. 1890. En del breve til Vilhelm

Bergsøe fra Rudolph Bergh, botanikeren P. Heiberg og boghandler P. G. Philipson; gave fra kontorchef Valdemar Helver. Det Bergsøeske familiearkiv, en stor samling breve, personalia og manuskripter hidrørende fra administrator ved Den kongelige Porcelainsfabrik, Carl Wilhelm Bergsøe (død 1861), hans søskende, børn, børnebørn og oldebørn samt medlemmer af indgiftede familier, – arkivet er en gave fra Svend, Flemming, Christian og Bent Bergsøe samt fra fru Ulla Kampmann. Lektor C. M. Rosenbergs autografsamling. Breve fra Kaj Munk til pastor A. Drewsen Christensen fra årene 1931–38; foreløbig utilgængelige. Nogle breve fra Herman Bang til hans faster, fru Olivia Hassing, født Bang, fra årene 1878–1881; gave fra ingeniør P. A. Flindt. Breve, papirer og optegnelser vedrørende det nu ophævede firma L. C. Warburg & Søns Eftf. på Højbroplads; gave fra hr. Erling Johansen. Samling af breve til maleren Viggo Pedersen og til hans søn, maleren Stefan Viggo Pedersen, hovedsagelig fra danske kunstnere, samt en del personalia og manuskripter og Viggo Pedersens dagbøger med oevrefortegnelser; de yngste dele af samlingerne er foreløbig utilgængelige. Personalia for købmand Jakob Hviding Heiberg Gylding, Vejle, senere Århus; gave fra frøknerne Gylding. Albert Andersen-Porse: Ættavle over Thor Pedersøn, Marstal. En oversigt over Ærøslægter; afskrift ved giveren, hr. J. Steenhoff Larsen. Skuespilleren Frederik Schwarz' eksemplar af Shakespeares Hamlet i Peter Foersoms oversættelse, der udkom 1807; købet muliggjordes af Jurisch's legat. Breve fra Holger Drachmann til fru Ingeborg Østergaard, samt digte og optegnelsesbøger fra Holger Drachmanns sidste år. Professor Øyvind Winges efterladte brevsamling; gave fra professorinde Julie Winge. Rigsantikvar,

professor Johannes Brøndsteds efterladte breve, manuskripter og optegnelser; gave fra professorinde Hedevig Brøndsted. En samling manuskripter af H. C. Andersen, nemlig et dagbogsfragment fra 1861 og en dagbog fra tiden 3. august–6. december 1865. Hertil kommer nogle breve til den senere provst Erik Lassen Oksen, et brudstykke af optegnelsesbogen Collin 41, II, 5 i 4;to, der indeholder forarbejder til Mit Livs Eventyr, og nogle meget vigtige kladder til forskellige eventyr; endelig kan nævnes udkast og kladdefragmenter til bl. a. Et Besøg i Portugal. De omtalte Anderseniana har tilhørt provst Oksen og er nu af hans børn, afdøde ekspeditionssekretær Knud Oksen og frøken Ebba Oksen, skænket til Det kongelige Bibliotek.

Endvidere er erhvervet: 42 breve fra H. C. Andersen til Robert Watt fra årene 1865–1874. En tidlig afskrift af Jens Bircherod: Monumenta et inscriptiones Othinienses. Breve fra komponisten J. P. E. Hartmann til hans sønner Carl og Frits og til hans sønnesøn, lægen J. P. Hartmann. Stamtavle for familien Ochser. Erindringer skrevet af Niels W. Gades datter, Dagmar Gade. Stambog for Caroline Pauli, datter af landinspektør S. J. Pauli, påbegyndt i Odense 1806. Peter Abrahams (1839–1909): Livserindringer. Stamtavle over slægten Hørlyck.

Håndskriftafdelingens samling af mikrofilm er forøget med bl. a.: Breve til og fra samt papirer vedrørende Jens Baggesen, hans søn August Baggesen og dennes søn Harald Baggesen; efter originaler i privateje. Malmø Skt. Knuds Gildes Laugs Bog fra 1671, indeholdende afskrifter af gildets skrå fra 1256 m.m., samt protokol over medlemmerne fra 1400 til 1746; efter originalen i Stadsarkivet i Malmø. Katalog over de middelalderlige håndskrifter i Universitets-

biblioteket i Lund; gave fra Universitetsbiblioteket i Lund.

Kort- og billedafdelingen har i 1966 haft en accession på 71.487 blade. Af større gaver kan nævnes: Portrætsamlinger fra fru Sofie Juel Bruun (familierne Bruun og Gejsler), Rigmor Juel Bruun (familierne Bruun og Wismer), den dansk-amerikanske komponist Carl Busch's bo, Hans Mulvad (familierne Fenger og Wiel-Lange), direktør Tage Kyster (familien Kyster), oberstløjtnant Arendrup (familierne Mourier og Arendrup), kurator E. A. Koch (familierne Nellemann, Tryde m. fl.) overlæge Kai Hammer (fotos af kendte læger), pastorinde Edith Lautrup (familierne Castenskiold, Müller, Lerche, Gulstad, Lautrup m. v.), fru Ella Lichtenberg Wolff (familierne Wolff, Kauffmann, Scholten m. fl.), fru Kathrine Aakjær (Jeppe Aakjær og Marie Bregendahl), lensgreve Erik Holstein-Holsteinborg (familieportrætter), fru Lise Christmas-Dirckinck-Holmfeld (familieportrætter), fru Ella Wolff (originaltegninger udført af Frans Schwartz), pastor Dragsdahl (familierne Scharling og Dragsdahl), viceinspektør Susannah Hill (familieportrætter), overtrafikkontrollør Kai Lønberg, fru Ida Lannung (bl. a. familien Rose), professorinde Agnete Kortsen, fru Ulla Bayer (bl. a. familien Dan), skuespilleren William Bewers bo (scenekunstnere). Blandede portræt- og topografisamlinger fra hr. Erling Johansen, L. C. Warburg & Søns Eftf. (billeder med tilknytning til firmaet), fru Nynne Koch, lektor C. M. Rosenbergs bo, professor Carl Roos' bo, arkitekt Peder Pedersen (til dels stammende fra konsul, direktør Alfred Kraunsøe og overregnskabsfører i Store Nordiske George J. Helland), fru Edith Kaarsberg, kunstmaler W. Serber (danske og udenlandske portrætter og 8.400 postkort) og fra boerne efter stiftsprovst Knud Hee Andersen, bibliotekar

Carl Dumreicher, forfatteren Hans Ellekilde, forfatteren Th. Gravlund, fru Ingeborg Julie Juncker, f. Saabye og forfatteren Hans P. Lunde. Topografisamlinger fra fhv. landsarkivar Harald Hatt (bl. a. 1.400 postkort), boet efter prokurist H. O. H. Lanthau (ca. 1.000 danske og udl. topografiske fotografier og ca. 5.000 diapositiver), professor Eric Jacobsen (udl. top.) og boghandler T. C. Nissen (dansk top.).

Af større køb kan nævnes: 7 portrættegninger af Harald Moltke forestillende bl. a. kolonibestyrer Bistrup, Mylius Erichsen og K. J. V. Steenstrup, en række grafiske portrætter udført af Gunnar Hossy, en samling scenekunstnerportrætter fra boet efter Betty Nansen, ca. 165 fotos i 4:to og fol. (helark) af Den frie Udstillings kunstnere optaget af Karsten Mortensen, 33 helarksfotografier optaget af Gregers Nielsen og forestillende danske malere og forfattere, samt et Grønlandskort, trykt og evt. også tegnet af Lars Møller, Godthåb 1878.

DANSK FOLKEMINDESAMLING AFDELING I

Indsamlingen: Stud. mag. Inger Vibe-Petersen har været udstationeret i 3 måneder i Emmerlev by i Sønderjylland, hvor folkemindesamlingen i samarbejde med Historisk Samfund for Sønderjylland og Tønder Statsseminarium i 1966/67 har intensiveret sit indsamlingsarbejde. Hun har hjembragt ca. 800 optegnelser, fortrinsvis om byens festtraditioner. Stud. mag. Eske K. Mathiesen har påbegyndt en undersøgelse af traditionerne på en enkelt gård i Emmerlev, og de lærerstuderende har fortsat deres optegnerarbejde og arkivundersøgelser vedr. Emmerlev, spec. vedr. forsamlingshuset, skolen, kirken, befolkningsudviklingen (se nedenfor).

Eske Mathiesen har beskrevet ringridningen i Østermarie på Bornholm i fastelavnen 1966 (se nedenfor), og Lands-Bladet har i samarbejde med folkemindesamlingen afholdt en konkurrence om den bedste beskrivelse af en ringridning. Der indkom 18 meget fyldige besvarelser.

Der er blevet udsendt spørgeskemaer til præsterne i 9 amter med henblik på at skaffe et orienterende materiale til belysning af udbredelsen af skikken at sætte lys på gravene ved forskellige højtider. Endvidere udsendtes ca. 5000 spørgeskemaer til ca. 150 hvile- og alderdomshjem i Østjylland som led i en undersøgelse af blusskikkene i Danmark. Begge disse indsamlinger foretages i samarbejde med lærestolen i nordisk folkemindevidenskab ved universitetet i København, og varetages af henholdsvis stud. mag. Karsten Biering og stud. mag. Åge Skjelborg.

Arkivet: Filmfotografen Frank Paulsen har for folkemindesamlingen produceret en film om »Bakken« med Tuborgfondet og Dyrehavsbakkens Teltholderforening som sponsorer (34 min. farvefilm). – Den sikkerhedsmæssige affotografering af originalmaterialet i arkivet er blevet fortsat.

Biblioteket: Accessionen omfatter 373 bøger og 398 hefter. Omkatalogiseringen af biblioteket er fortsat og nærmer sig sin afslutning, og en del nye bytteforbindelser er oprettet. Accessionen efter 1960 katalogiseres af Det kgl. Biblioteks Instituttjeneste. Sedlerne er nu opstillet i tre kataloger: et alfabetisk (inkl. titler og serier), et revisionskatalog, og et emnekatalog; sidstnævnte er opstillet efter samme ordning som den systematiske billedsamling.

Kongresser og foredrag: Iørn Piø har deltaget i Det 3. nordiske seminar i folkedigtning i Stockholm og Den 17. nordiske folkelivs- og folkemindeforsker-

kongres i Falun, og Bengt Holbek i Det religionshistoriske symposium i Åbo. Piø og Holbek har holdt flere foredrag bl.a. i de lokalhistoriske samfund.

Anden virksomhed: Afdelingen har besvaret en lang række inden- og udenlandske forespørgsler samt stået til rådighed for universitetsstuderende, lærerstuderende, lokalhistorikere, journalister o. m. a. Sammen med Lyngby Kunstforening arrangeredes i maj en udstilling »Belgisk folkeliv« på Lyngby rådhus. Udstillingen var udsendt af Belgiens Undervisnings- og Kulturministerium og arrangeredes i henhold til den dansk-belgiske kulturaftale.

Publikationsvirksomhed: Som Dansk folkemindesamling, Studier 2 er udsendt Iørn Piø: Emmerlev-undersøgelsen (The Emmerlev Investigation) og Eske Kaufmann Mathiesen: En gård og dens beboere (A Farm and its Inhabitants). With English summaries. Offprint from Sønderjysk Månedsskrift, vol. 42, Aug. 1st, 1966. Copenhagen 1966, og som Studier 3: Eske Kaufmann Mathiesen: Ringridning i Østermarie (Tilting at the Ring in Østermarie). With an English Summary. Offprint from Folkeminder vol. 12, 1966. Copenhagen 1967.

AFDELING 2.

Rapport om arbejdet i 1966 vil fremkomme sammen med rapporten for 1967.

NORDISK INSTITUT FOR FOLKEDIGTNING

I 1966 har stud. mag. Vibeke Wille Dahll videreført arbejdet med en oversigt over nordiske sagtypesystemer, der nu foreligger i trykmanuskript. Institutet har videreført typeregistreringen af nordiske eventyr og skæmtehistorier. En oversigt over fabelstof i mundtlig og literær tradition er påbegyndt.

I samarbejde med Svenskt Visarkiv har instituttet arrangeret det 3. nordiske seminar i folkedigtning i Stockholm 2.-4. juni 1966. Seminarets tema var folkeviser/ballader.

INSTITUT FOR DANSK DIALEKTFORSKNING

Instituttet er atter i dagene omkring 15. juni flyttet tilbage til sine egne lokaler, og samlingerne i alle 3 afdelinger er atter tilgængelige til brug på instituttets læsesal. I forbindelse med nyinstalleringen er der i plade- og båndafdelingen installeret et skæreapparat til lakplader, og i fællesskab med Institut for Navneforskning er anskaffet en forstærkerhøjttaler til brug i forbindelse med institutternes båndoptagere. Desuden er instituttets skrivestue på 3. die sal nyindrettet, og en række nye hjælpemidler er her installeret, således først og fremmest en ny dobbeltskrivemaskine, der gør det muligt at maskinskrive manuskripter og stencils med både Danias, Lyngbys og den internationale lydskrift samt svenska landsmålsalfabetet. Dette udmærkede hjælpemiddel i forbindelse med en ny Bandaflex og en ny spritduplikator har betydet en væsentlig lettelse i arbejdet med at fremstille undervisningsmateriel til studenter, der deltager i normalstudieplanens kurser og i de videregående studier inden for dialektologien.

Instituttets publikationer: M. B. Ottosen: Hostrup-Dansk II. Ordbog. Udgiven af Ella Jensen og Magda Nyberg. Fjerde bind (Si-Å, 224 sider). UfF.s publikationer, serie A, nr. 21,4. Dialektstudier I. bind (1964-65) er udkommet som samlet bind. Dialektstudier II. bind er under fremstilling. Danske Dialekttekster. 1. hefte, Jyske Tekster, er under trykning. 2. hefte, Ømålstekster, under forberedelse.

Igangværende videnskabelige under-

søgelser: Ømålsafdelingen: Videreførelsen af den alfabetiske redaktion af ømålsordbogen har været hæmmet af den langvarige fraflytning under ombygningen af lokalerne, idet der kun har været adgang til mindre dele af de alfabetiske seddelsamlinger til ordbogen. Redaktørerne har derfor hovedsagelig arbejdet med visse emneområder, hvortil materialet var tilgængeligt (fiskeri og både (Kr. Møller), gilder (Inger Bévort), rim og remser, hegn og gærder (Chr. Lisse)). Poul Andersen har – med støtte i instrumentalfonetiske forsøg, udførte i Institut for Fonetik – arbejdet videre med de ærøsk-langelandske musikalske accenter og med vestjysk stød (i sidste tilfælde sammen med Inger Ejskjær). Fra Kr. Møllers hånd foreligger i trykfærdigt manuskript dels en undersøgelse af danske betegnelser på anløbsbroer (især *kås* og *brygge*) (c. 6 ark), dels en undersøgelse af vekslen mellem *tenues* og *mediae* i forlyd i en række dialektord (c. 4 ark). Chr. Lisse har videreført sine undersøgelser af lydsystemet i sydømålene og har arbejdet med ordene *stætte* og *stente* i danske dialekter (bl. a. i marknavnekilder) og med nogle afledningstyper (subst. på *-ende* og *-ike*). Jørgen Larsen har især været beskæftiget med aflæsning af dialektprøver på bånd og har efter tilbageflytningen forestået omordning af læsestuens bibliotek og medarbejdernes arbejdsbogsamlinger og har (i forbindelse med Det kgl. Biblioteks Instituttjeneste) a jour-ført nykatalogiseringen af samtlige bøger. Inger Ejskjær har videreført sin strukturelle undersøgelse af sjællandsk bl. a. med en række identificeringsforsøg af orddele, indtalt på bånd. Fra hendes hånd foreligger i trykfærdigt manuskript (c. 9 ark) en undersøgelse af »Kortvokalstødet i sjællandsk«, til hvis trykning man har opnået bevilling fra Statens almindelige Videnskabsfond.

Der er udsendt én suppleringsliste (nr. 21, november 1966) til ømålsordbogens meddelerkreds og en del provinsblade og saglige spørgelister til enkelte optegnere. Seddelsamlingen er i det forløbne år vokset med ca. 4500 sedler og Topografisk Samling med ca. 400 blade.

I den jyske afdeling har Ella Jensen og Magda Nyberg læst korrektur på Bind IV af Ottens ovennævnte ordbog og udarbejdet registersedler til ordbogens bind III og IV. Ella Jensen har arbejdet med en afhandling om sproget i Århus i tiden 1900–1910 og Magda Nyberg med en afhandling om Udvidede verbal-konstruktioner i forbindelse med modalverber. Bent Jul Nielsen har fortsat udarbejdelsen af manuskript til en monografi over dialekten i Bjerre Herred, der forventelig vil være færdig til trykning i begyndelsen af 1967. Om arbejdet med det vestjyske kortvokalstød, se ovf. under Ømålsafdelingen.

Ved udskrivning af ordlister og af materiale i Topografisk Samling er den jyske seddelsamling forøget med c. 14.000 sedler.

Plade- og båndafdelingen: I årets løb er der foretaget en række overspilninger til studie- og undervisningsbrug, og overføring til grammofonplader (lakplader) af båndarkivets original-optagelser er påbegyndt. Sagregistreringen af bånd og plader har måttet ligge stille på grund af den midlertidige flytning. Båndarkivet er blevet forøget med 40 båndoptagelser. Fra Øerne 23 bånd fra følgende sogne: Højby, Lille Lyngby, Holme Olstrup, Hårlev, St. Heddinge, Ibsker, Bodilsker, Gudhjem, Væggerløse. Fra Jylland 17 bånd fra følgende sogne: Gødvad, Funder, Sinding, Sejling, Balle, Lemming, Svostrup, Århus by, Astrup, Tapdrup, Sevel, Tåning, Vinderslev.

Manuskriptsamlingen er forøget med 2 numre og omfatter nu 216 numre.

Læsesalens bibliotek og de videnskabelige medarbejders håndbogsamlinger er forøget med 336 bøger og hefter.

Der er foretaget rejser af medarbejdere til verificering af optegnelser, indsamling af materiale eller med båndoptagelser for øje.

INSTITUT FOR NAVNEFORSKNING
(STEDNAVNEUDVALGET)

Instituttet er i september 1966 flyttet til nye lokaler i Rosenborgannekset, Rosenborggade 15³, København K.

Igangværende videnskabelige undersøgelser: Instituttet har fortsat arbejdet med retskrivningslister over Ribe og Thisted amter. Til udsendelse er i serien Danmarks Stednavne forberedt »Odense amts bebyggelsesnavne« ved John Kousgård Sørensen, i serien Navnestudier Ib Lumholt »Sokkelund herreds marknavne«, Gillian Fellows Jensen »Scandinavian Personal Names in Lincolnshire and Yorkshire« og John Kousgård Sørensen »Danske sø- og ånavne I«. Der er arbejdet videre med manuskripterne til »Svendborg Amts Naturnavne I« ved Birte Hjorth Pedersen og Inge Wohlert, »Ringkøbing Amts Stednavne« ved Gordon Albøge, »Præstø Amts Stednavne« ved Lis Weise, og »Danske bebyggelsesnavne på -høj« ved Vibeke Christensen.

Til marknavnesamlingen er der udskrevet materiale fra følgende områder: Odense amt: Båge herred, Ringkøbing amt: Ulfborg herred, Præstø amt: Fakse og Tybjerg herreder.

Optegnelser: I Hjørring amt har lektor, cand. mag. Arne Espegård optegnet Brønderslev købstad samt sognene Serritslev, Ø. Brønderslev og Tise i Børglum herred. I Ribe amt har afdelingsleder, dr. phil. Kristen Møller optegnet Sneum sogn i Skast herred, sognene Grindsted, Grene og Vorbasse i

Slavs herred, Lindknud sogn i Malt herred samt sognene Åstrup, Gørding, Vejrup, Bramming, Vilslev, Hunderup og Jernved i Gørding herred.

INSTITUT FOR DANSK KIRKEHISTORIE

På instituttet har man fortsat den almindelige universitetsundervisning over emner fra dansk kirkehistorie. Pr. 1. august oprettedes der en religionssociologisk afdeling med universitetsadjunkt, cand. theol. Per Salomonsen som leder. Afdelingen er beskæftiget med at indsamle og bearbejde oplysninger vedr. befolkningens religiøse indstilling og forbereder sine første publikationer. Endvidere registrerer instituttet i samarbejde med Nationalmuseet middelalderlige kalkmalerier i danske kirker. Endelig er der lagt planer for udarbejdelsen af en dansk salmeregistrant, og arbejdet er begyndt i foråret 1967.

I serien »Kirkehistoriske Studier« er udsendt Vello Helk: »Laurentius norvegus S. J. En biografi med bidrag til belysning af romerkirkens forsøg på at genvinde Danmark-Norge i tiden fra reformationen til 1622« og Gustav Brøndsted: »Historie og Evangelium. Afhandlinger, foredrag og udkast«. Endvidere har instituttet udsendt Jens Glebe Møller: »Doctrina secundum pietatem. Hølder Rosenkrantz den Lærdes teologi« og »Søren Kierkegaard læst af K. Olesen Larsen: I. Artikler fra tidehverv. II. Efterladte arbejder«.

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

Selskabet har udsendt Provst Frederik Schmidts dagbøger I (tiden til og med 1814), H. C. Andersens eventyr IV, Ordbog over det danske sprog 1-5 + 28 (fotografisk optryk), Diplomatarium Danicum 3. rk. 4. bd. (1353-56), Danmarks riges breve 3. rk. 4. bd.

(1353-56) og J. P. Traps erindringer I-II (fortsættes).

SELSKABET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL DANSK HISTORIE

Selskabet har i de forløbne år udgivet »Malmø rådstueprotokol (stadsbok) 1503-1548« ved overarkivar, dr. E. Kroman og »Roskilde kapitels jordebog 1568« ved fhv. lektor, dr. I. O. Arhning. Man har endvidere fortsat det igangværende arbejde ved udgaverne af »Det kongelige rettertings domme og rigens forfølgninger under Christian III, bd. II« ved universitetsadjunkt, cand. mag. T. Dahlerup og »Bilag til gehejmestatsrådsprotokol 1840-48« ved arkivar, mag. art. Niels Petersen.

UDVALGET FOR UDGIVELSE AF KILDER TIL LANDBEFOLKNINGENS HISTORIE

Udvalget har videreført rækken af Ældre danske Tingbøger med udsendelsen af Skast herreds tingbog 1640 hæfte 5 ved Poul Rasmussen, Sokkelund herreds tingbog 1630-32 hæfte 4 ved Ole Karup Pedersen og Sokkelund herreds tingbog 1632-34 hæfterne 2-3 ved Karen Marie Olsen.

I serien Landstingenes Skøde- og Pantebøger har Udvalget indledt udgivelsen af Viborg landstings skøde- og pantebøger før 1660 ved udsendelse af hæfterne 1-2 med Jens Holmgaard som udgiver.

UDGIVERSELSKAB FOR DANMARKS NYESTE HISTORIE

I foråret 1966 er udsendt I. bind af Jørgen Hæstrup: »... til landets bedste. Træk af departementschefsstyrets virke 1943-45«. Efteråret 1966 udsendes nyt oplag.

I efteråret 1966 udkom endvidere Viggo Sjøqvist: »Danmarks udenrigspo-

litik 1933–1940« samt bind VI af P. Munchs erindringer (tiden 1933–1939), udgivet af Povl Bagge under medvirken af Torben Damsholt og Erik Stig Jørgensen.

SAMFUNDET FOR DANSK GENEALOGI
OG PERSONALHISTORIE

Samfundet har afholdt et møde, hvor

afdelingsbibliotekar Sven Houmøller talte om »Besøg hos en hundredårig. En vandring på Solbjerg kirkegård«. I årets løb er samfundet blevet medlem af Dansk Historisk Fællesforening og arkivar Hans H. Worsøe har overtaget redaktionen af Personalhistorisk Tidsskrift Foruden tidsskriftet har samfundet udgivet Borgmester Niels Jacobsens Stam-bog ved dr. Albert Fabritius.

